

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ВОЙТОВИЧ ОЛЕГ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

Допускається до захисту:
к. пед. н, старший викладач
в.о. завідувача кафедри теорії і
практики перекладу
Бойван Олеся Степанівна
(підпис)
«_____» _____ 20__ р.

ТЕМА

«СУБ'ЄКТИВНІ ТА ОБ'ЄКТИВНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ
МІЛІТАРИСТИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ
(НА ОСНОВІ ТВОРУ ГАРОЛДА Г. МУРА і ДЖОЗЕФА Л. ГЕЛЛОВЕЯ
«МИ БУЛИ СОЛДАТАМИ... І МОЛОДИМИ»)

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська»

Освітня програма «Англійська та друга іноземна мови та літератури (переклад
включно)»

Магістерська робота

Науковий керівник:
Бойван Олеся Степанівна,
к. пед. н., старший викладач,
в.о. завідувача кафедри
теорії і практики перекладу

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали/за шкалою ЄКТ5/за національною шкалою)
Голова ЕК: _____

Вінниця 2022

АНОТАЦІЯ

Войтович О. О. Суб'єктивні та об'єктивні перекладацькі трансформації та їх використання у процесі перекладу текстів мілітаристичного спрямування (на основі твору Гаролда Г. Мура і Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... і молодими») Спеціальність 035 «Філологія». Спеціалізація 035.041 «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська». Освітня програма «Англійська та друга іноземна мови та літератури (переклад включно)». Донецький національний університет імені Василя Стуса, 2022. 123 с.

Магістерську роботу присвячено вивченню суб'єктивних та об'єктивних перекладацьких трансформацій, які були використані у процесі перекладу твору мілітаристичного спрямування Гаролда Г. Мура і Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... і молодимим».

Об'єктом дослідження є феномен перекладацькі трансформації, що реалізується під час перекладацької діяльності як система ефективних дій перекладача. Методологія дослідження ґрунтується на принципі системного лінгвістичного аналізу тексту й окремих його складників – особливостей використання суб'єктивних та об'єктивних перекладацьких трансформацій у процесі перекладу художнього тексту мілітаристичного спрямування.

Робота розділена на три розділи, два з яких є теоретичними та один практичним. В першому розділі було розглянуто перекладацькі трансформації, їх класифікацію, художній текст та суб'єктивні і об'єктивні чинники. В другому розділі надано інформацію про військовий переклад, його поняття та складності, особливості цього перекладу. І в третьому розділі розглянуто інформацію про книгу та розглянули суб'єктивні та об'єктивні трансформації, виявлені під час аналізу.

Ключові слова: переклад, перекладацькі трансформації, військовий переклад, лінгвістика, суб'єктивність, об'єктивність.

SUMMARY

Voitovych Oleh. Subjective and objective transformations and their usage in translation of military themed texts (based on the book written by Harold G. Moore and Joseph L. Galloway “We were soldiers once... and young”) Specialty 035 “Philology”. Specialization 035.041 “Germanic Languages and Literatures (including translation)”, the first language – English. Educational Programme “English and the second foreign languages and literature (including translation)”. Vasyl’ Stus Donetsk National University, 2022. 123 p.

This master's thesis is devoted to the study of subjective and objective translation transformations that were used in the process of translating the work of military orientation by Harold G. Moore and Joseph L. Galloway "We Were Soldiers... and Young".

The object of research is the phenomenon of translation transformations, which is realized during translation activity as a system of effective actions of the translator. The methodology of the research is based on the principle of systematic linguistic analysis of the text and its individual components - the peculiarities of the use of subjective and objective translation transformations in the process of translating a military fiction text.

The work is divided into three sections, two of which are theoretical and one practical. In the first section we have considered translation transformations, their classification, the literary text and subjective and objective factors. In the second section we have considered military translation, its concept and difficulties, peculiarities of this translation. And in the third section we provided information about the book and considered subjective and objective transformations revealed during the analysis.

Key words: translation, translational transformations, military translation, linguistics, subjectivity, objectivity.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ РОЗДІЛ. Теоретичні аспекти перекладацьких трансформацій та їх класифікація.....	10
1.1. Поняття <i>перекладацькі трансформації</i> в сучасній теорії перекладу.	10
1.2. Художній текст як об’єкт художніх трансформацій.	15
1.3 Типи перекладацьких трансформацій.....	20
1.4 Вияв суб’єктивних та об’єктивних чинників у перекладацьких трансформаціях.	24
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНИЙ РОЗДІЛ 2. Теоретичні складові військового перекладу.	30
2.1 Поняття військового перекладу та його розвиток.....	30
2.2 Особливості військового перекладу та його складності.....	37
Висновки до розділу 2.....	43
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ РОЗДІЛ. Текст мілітаристичного жанру Гаролда Г. Мура і Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... і молодими» в перекладі Вікторії Дедик у фокусі проблеми об’єктивних та суб’єктивних перекладацьких трансформацій..	45
3.1. Текст мілітаристичного жанру Гаролда Г. Мура і Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... і молодими» в перекладі Вікторії Дедик.	45
3.2. Об’єктивні трансформації в перекладі тексту «Ми були солдатами... і молодими» порівняно з оригіналом “We were soldiers once... and young”.....	50
3.3. Суб’єктивні трансформації в перекладі тексту «Ми були солдатами... і молодими» порівняно з оригіналом “We were soldiers once... and young”.....	63
Висновки до розділу 3.....	81
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ**СПИСОК ТЕКСТОВИХ ДЖЕРЕЛ**

ВСТУП

Переклад, що загальновідомо, здавна мав місце в житті людства, зокрема й у Бронзову добу (33 – 11 ст. до н. е.), коли, завдяки винаходу бронзи як нового міцного металевого сплаву, були створенні перші глобальні торгівельні шляхи на території Середземномор'я і Близького Сходу. За допомогою цих шляхів певні царства і племена, що не мали бронзи, могли обмінювати деякі свої товари на цей сплав. Ще тоді, у давнину, наші предки відправляли торгівельні каравани, у яких обов'язково повинна була бути хоча б одна людина зі знанням відповідної мови для здійснення перекладу під час торговельних угод. Щоб торгівля була успішною, потрібне володіння мовою відповідного племені чи царства, з яким, власне, велась торгівля. Звісно, інколи можна обійтися й звичайною мовою жестів, але таке спілкування не однозначно могло бути ефективним.

Однак торгівля – не єдине заняття людей в давні часи. Другим, хоч і агресивним, видом людської взаємодії були здавна й війна. І якщо під час воєн, що відбувалися між племенами, важко уявити роль перекладу, то у збройних конфліктах між царствами та імперіями переклад виконував важливі функції. На підтвердження цієї тези наведено такий приклад: у складі легіонів Римської імперії обов'язково були люди, які знали мову регіону, куди Римська імперія вторгалася. Доволі часто це були колабораціоністи із числа місцевого населення, які служили в допоміжних підрозділах (ауксиліях). Солдати інколи вивчали мови або ж за наказом командира або ж просто із цікавості.

Сьогодні ми продовжуємо використовувати роботу кваліфікованих перекладачів для актуалізації економічних зв'язків між країнами. Багато сучасних авторитетних торгових компаній мають у своєму штаті перекладачів або ж замовляють переклади у відповідних агенціях. Також ми досі використовуємо переклад і у військовій сфері: згадаймо діяльність військових перекладачів у складі Збройних Сил США, які, проводячи операції на Близькому Сході та Афганістані, використовували або ж місцевих мешканців, або ж спеціально підготовлених військовослужбовців.

Переклад – це складний творчий процес, що потрібний у кожній сфері людської діяльності. Для того, щоб провести його вдало, доволі часто потрібно вдаватися до особливих прийомів, що належать до виробленої системи перекладацьких трансформацій, мета яких – не тільки зберегти смисл (зміст) оригінального тексту, але й стилістичні чи орнаментальні особливості оригіналу.

Це магістерське дослідження кваліфікуємо як спробу проаналізувати, охарактеризувати та з'ясувати специфіку об'єктивних та суб'єктивних перекладацьких трансформацій, що актуалізувалися під час перекладу з англійської мови на мову українську тексту мілітаристичного спрямування «Ми були солдатами... і були молодими», авторами якого є Гарольд Г. Мур і Джозеф Л. Гелловей.

Актуальність роботи пояснюється потребою всебічного, комплексного дослідження феномена перекладацьких трансформацій, що інтерпретуються як базова основа сучасної перекладацької практики. Подальші дослідження системи трансформацій можуть допомогти зробити процес перекладу більш продуктивним та ефективним. Переклад, що пов'язаний з темою мілітаризму, важливий для українського мовного простору зокрема й через те, що Україна виявляє прагнення до вступу в НАТО, а значить необхідно накопичувати досвід у цій перекладацькій сфері.

Мета роботи – проаналізувати англійсько-українські еквіваленти перекладацьких трансформацій на матеріалі тексту мілітаристичного Гарольда Г. Мура та Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... І були молодими» та встановити типи перекладацьких трансформацій.

Досягнення мети стає можливим за умови реалізації таких **завдань**:

- 1) дати всебічну характеристику феномену перекладацькі трансформації, що інтерпретований у сучасних теоріях перекладу;
- 2) проаналізувати сучасні класифікації перекладацьких трансформацій.
- 3) з'ясувати критерії віднесення трансформацій до суб'єктивної або ж об'єктивної групи.

- 4) проаналізувати перекладацькі трансформації, що зумовлені об'єктивними лінгвістичними факторами на основі твору Гаролда Г. Мура та Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... І молодими».
- 5) Виділити лінгвістичні фактори, що викликають необхідність перебудов під час перекладу з англійської українською.
- 6) Провести аналіз перекладацьких трансформацій, що зумовлені суб'єктивними лінгвістичними факторами на основі твору Гаролда Г. Мура та Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... І молодими».

Об'єкт роботи – феномен *перекладацькі трансформації*, що реалізується під час перекладацької діяльності як система ефективних дій перекладача.

Предмет дослідження – об'єктивні та суб'єктивні перекладацькі трансформації, що реалізуються під час перекладу художнього тексту мілітаристичного спрямування різними типами.

Джерельна база наукової праці – художній текст мілітаристичного спрямування, авторами якого є Гарольд Г. Мур і Джозеф Л. Гелловей «Ми були солдатами... і молодими», та текст його перекладу, виконаний Вікторією Дедик, які розглядаємо як текст-оригінал і текст-переклад.

Методи дослідження відповідають поставленій меті та завданням. Методологія дослідження ґрунтується на принципі системного лінгвістичного аналізу тексту й окремих його складників – особливостей використання суб'єктивних та об'єктивних перекладацьких трансформацій у процесі перекладу художнього тексту мілітаристичного спрямування. До загальних принципів роботи над цією науковою розвідкою можна віднести історизм, об'єктивність, конкретність і плюралізм. У процесі підготовки роботи актуалізовано теоретичні методи, такі як аналіз, синтез, індукція, дедукція, гіпотеза, а також емпіричний науковий метод – аналіз тексту (контент-аналіз).

Методологічною основою цієї наукової розвідки є теоретичні постулати, розроблені такими лінгвістами, як В. В. Балабін, М. К. Гарбовський, В. І. Карабан, Л. Л. Нелюбин.

Структура роботи відповідає її меті та завданням, обраній методології і методики. Дослідження складається зі вступу, у якому схарактеризовано актуальність теми, її мету та завдання, об'єкт, предмет, джерельна база, методи, теоретична основа, новизна, практичне значення та структура; у першому розділі основної частини репрезентовано теоретичні засади дослідження, зокрема йдеться про різні аспекти теорії, що стосується перекладацьких трансформацій; у другому розділі йдеться про військовий переклад; у третьому розділі проводиться практичний аналіз заданої проблематики на основі аналізу твору Гарольда Г. Мура, Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... і молодими»; дослідження завершується загальними висновками, де подано узагальнені результати проведеної роботи, та списком використаної літератури, що складає 92 одиниці.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ТА ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ

1.1 Поняття перекладацькі трансформації в сучасній теорії перекладу

Переклад – це складний творчий процес, що потрібний у кожній сфері людської діяльності. За допомогою перекладу люди отримують знання, культурні аспекти та погляди іншої людини або суспільства, щоб розвиватися та досягати прогресу. Як наслідок, сфера перекладу стала важливою галуззю в сучасному світі [57]. Теорією, практикою й історією перекладу займалися М. Бархударов, В. Виноградов, В. Комісаров, В. Коптілов, А. Лилова, І. Матюшина, З. Пономарева, М. Рильський, П. Тичина, О. Федоров, І. Франко та ін [50]. Науковець В. А. Лобода пише, що в епоху ЗМІ, коли інформація поширюється світом із неймовірною швидкістю, потреба в перекладі значно зросла. Звісно ж, основною вимогою до перекладу є максимальний ступінь його еквівалентності до оригінального тексту. Ця еквівалентність повинна буди як у семантико-структурному аспекті, так і в його потенційному впливі на адресата [33]. Для досягнення цієї еквівалентності, практично завжди потрібно вдаватися до особливих прийомів, що належать до виробленої системи перекладацьких трансформацій. Мета цих перекладацьких трансформацій, це перша за все, зберегти зміст і стилістичні чи орнаментальні особливості оригінального тексту. Складнощі перекладу зумовлені високим смисловим навантаженням на кожен складову та завданням відтворити текст іншою мовою для іншої культури й для іншого часу. Перекладач виконує одночасно ролі письменника, поета, інтерпретатора та перетворювача, але така багатфункціональність вимагає неабиякої теоретичної та практичної підготовки. Мова є знаковою системою, створеною для передачі інформації в закодованому вигляді, перекодування з однієї системи в іншу (тобто, переклад), як відомо, рідко коли може бути здійснене механічно. Через це процес перекладу завжди розуміється як творчий процес [25]. Дослідниця О. С. Нечипорук пише, що базовою професійною компетенцією перекладача є комплекс навичок і вмінь, який охоплює володіння

щонайменше двома мовами (рідною та іноземною), а також фонові знання, насамперед, із соціокультури, історії та політики країн, мовами яких володіє перекладач [38].

Дослідниця В. П. Миклашук пише, що застосування різних мовних трансформацій є звичайною справою для перекладача, який вміло використовує ресурси даних йому мов. Проблема застосування перекладацьких трансформацій викликає значний інтерес як у вітчизняних, так і у зарубіжних вчених, оскільки досягнення адекватного перекладу є безпосередньою метою будь-якого перекладача. Коректне відтворення тексту оригіналу іншою мовою безпосередньо залежить від застосування мовним посередником перекладацьких трансформацій [35].

Відомо, що англійська і українська мови належать до різних гілок індоєвропейської родини мов (перша – до германської, друга – до слов'янської), та до різних структурних типів мов (перша – аналітична, друга – флективна). Саме ці розбіжності в будові мов, у наборі їхніх граматичних категорій, форм та конструкцій і становлять труднощі, які формують перекладацькі трансформації в процесі роботи з іншомовними текстами, а саме: одна з проблем перекладу – співвідношення контексту автора і контексту перекладача. Критерієм схожості, або, навпаки, розходження обох контекстів виступає міра співвідношення даних дійсності. Перекладач іде від свого сприйняття дійсності, від своїх культурних реалій.

Спочатку не було окремого терміну для перекладацьких трансформацій, а сам термін «трансформація» був пов'язаний із трансформаційною граматиною. У своїй праці *Syntactic Structures* Ноам Хомський розвинув думку про те, що кожне речення в мові має два рівні глибоку структуру та поверхневу структуру. Глибока структура являє собою основні смислові зв'язки в реченні. Вона відображена на поверхневій структурі за допомогою трансформацій [58]. Трансформації були запропоновані для розвитку глибокої структури як засобу підвищення математичної та описової сили граматичних одиниць, без наявності контексту. Іншими словами, трансформаційна граматика – це форма аналізу

мови (в конкретних випадках – речень), яка встановлює зв'язок з різними елементами в реченні мови, сегментуючи їх на глибинній і поверхневій структурі на більш дрібні частини[35].

За визначенням, поданим в іноземному онлайн-словнику Your Dictionary, трансформація у лінгвістичному контексті це – “the process of changing, by the application of certain syntactic rules, an abstract underlying structure into a surface structure” [77]. Дослідниця В. П. Миклашук, уточнює, що іншими словами трансформація – це процес зміни, який базується на перетворенні структурної організації тексту і відштовхується від основних синтаксичних правил тієї чи іншої мови. Подібні правила обумовлюються схожими властивостями слова, наприклад сполучуваність з іншими словами у реченні або його семантичні характеристики, і відтворюють ці данні в адекватно-побудованому реченні [35].

Перекладацькі трансформації є основою перекладу, а на думку деяких науковців, наприклад М. К. Гарбовського, сам процес перекладу є своєрідною трансформацією. Дослідник Л. С. Бархударов вважає, що перекладацькі трансформації – це «численні та якісно різноманітні перетворення, які здійснюються для досягнення перекладацької еквівалентності (адекватності) перекладу всупереч розбіжностям у формальних і семантичних системах двох мов» [20]. Дослідниця І. Ю. Сіняговська пише схожу річ, що трансформації – основа більшості прийомів перекладу [47]. Також Л. С. Бархударов писав, що це єдиний спосіб досягнути перекладацької еквівалентності, або ж адекватності перекладу – це використовувати перекладацькі трансформації. Розглянемо ж декілька визначень перекладацьких трансформацій від різних науковців. О. Д. Швейцер підкреслює, що «Перекладацькі трансформації – це ті багаточисленні та якісно різноманітні міжмовні перетворення, які здійснюються для досягнення перекладацької еквівалентності («адекватності перекладу») всупереч розбіжностям у формальних та семантичних системах двох мов» [52]. Наявність системи трансформацій для площини двох мов суттєво полегшує процес перекладу, адже в такій системі узагальнено найоптимальніші шляхи для вирішення тих чи інших проблем [25].

В. Н. Комісаров додає, що «використовуючи класифікацію запропоновану В. Г. Гаком, О. Д. Швейцер пропонує розрізняти в процесі перекладу граматичні трансформації, лексико-семантичні, перефразування та ситуативні перетворення» [28].

На думку М. К. Гарбовського, термін трансформація закріплюється за трьома доволі різними поняттями, які звучать наступним чином:

- 1) відношення між мовними одиницями зіставних мов
- 2) мовні, точніше міжмовні операції
- 3) процес перекладу в цілому [13].

Також, дослідник М. К. Гарбовський додає, що таке нанизування понять у межах терміну однієї науки навряд можна вважати вдалим [13]. Дослідниця Л. Глухова пише, що деякі типи перекладацьких трансформацій, зокрема транскрипція, транслітерація та експлікація значення є найпоширенішими у сучасному мультилінгвальному освітньому дискурсі [14].

Варто зазначити, різні відомі науковці мають доволі різні визначення перекладацьких трансформацій. Дослідниця В. А. Лобода це підтверджує і писала, що до цих пір, науковці не дійшли до однієї думки щодо проблем трансформацій в перекладі [33]. Дослідниця Ю. Бегма у своїй статті наголошує: «Вчені по-різному класифікують перекладацькі трансформації, і загалом це прості трансформації, при вживанні яких тільки поверхнева структура речення зазнає різноманітних змін. У сучасній теорії перекладу, всі класифікації перекладацьких трансформацій, представлені вченими, а також їх аналіз, мають досить умовний і неоднозначний характер» [9].

Ще одна інтерпретація поняття трансформації озвучена Семеновим Леонідом. Він вважає, що перекладацька трансформація це «міжмовне перетворення з метою досягнення еквівалентності текстів оригіналу та перекладу (з метою збереження функціонального впливу повідомлення)» [46].

Отже, переклад є складним творчим процесом і щоб провести його вдало, майже завжди потрібно вдаватися до особливих прийомів, що належать до виробленої системи перекладацьких трансформацій. Мета цих трансформацій –

зберегти зміст і стилістичні чи орнаментальні особливості оригінального тексту. Поняття перекладацькі трансформації має різні інтерпретації у сучасній теорії перекладу. Ми не схилиємось до якогось одного визначення, яке було представлено тут, адже вони всі є доволі вдалі.

1.2 Художній текст як об'єкт художніх трансформацій

Різноманіття мов, розмаїття культур та необхідність комунікації в житті людини призвели до того, що переклад став дуже ефективним фактором спілкування, обміну культурами та знаннями. Художній переклад, таким чином, відіграє першорядну роль у подоланні розривів між різними цивілізаціями [64].

Художнім перекладом та його проблематикою займалися такі науковці як: М. П. Алексєєв, О. І. Білецький, М. П. Драгоманов, В. В. Коптілов, О. О. Потебня, А. В. Федоров, та ін [11].

Сучасні лінгвісти виділяють від п'яти до восьми функціональних стилів. Частіше за все використовується поділ на сім функціональних стилів: офіційно-діловий, професійно-технічний, науковий, газетний, публіцистичний, релігійний і стиль художньої літератури. Цю класифікацію інколи доповнюють такими стилями як: конфесійний (релігійний стиль), епістолярний та ораторський, інформаційний стилями. В основі розмежування цих стилів лежать різні критерії: то певна суспільна функція (інформаційний стиль, що виконує функцію повідомлення, інформування), то сфера застосування (конфесійний стиль є «мовою церкви»), то форма реалізації (спілкування у формі листів – епістолярний стиль) [54]. Окрім того, у сучасних мовах існує тенденція до усунення кордонів між функціональними стилями, а тому доцільно виокремити три базових сфери комунікації – професійно-ділову, масову і художню, які також називають «мегастиль» [35]. Схожий підхід до виокремлення функціональних стилів знаходимо у працях представників Лейпцизької школи функціональної лінгвістики, які, беручи до уваги різні сфери функціонування мови,

виокремлюють три основні стилі: 1) побутово-розмовний, 2) офіційний і 3) науковий [54].

У сфері своєї мовної діяльності людина використовує безліч різних типів текстів. Найбільш загальноприйнятим є поділ текстів на художні та інформативні [35].

Художній текст є мовним феноменом, він містить в собі особливий, надзвичайно великий художній світ. Він відображає дійсність, і разом з тим вигаданий світ автора [16]. У художньому тексті все системно (все не випадково, має свою мету) і все є певним порушення системи [34]. Науковець Л. В. Губа додає, що парадокс постає через те, що художній текст – це надзвичайно складна ієрархічна система, це неодноразово закодований текст. І кожен новий читач декодує його по своєму, скільки читачів – стільки існує й інтерпретацій [16]. Чудовим прикладом є релігійні тексти різне інтепретування яких спричинило появу так званих деномінацій в релігіях (католицизм, православ'я). Дослідник С. Шулік пише, що художній переклад прози чи поезії – це мистецтво, творчість. Він повинен зберігати атмосферу сюжету, стиль автора [53]. Дослідник А. П. Загнітко підтверджує цю думку, пишучи, що художній текст є не тільки структурою, системою, але цілісним світом [19] Художній переклад заслужено вважається одним із найбільш складних та цікавих видів перекладу. У ході здійснення перекладу з іноземної мови, професійний перекладач зазвичай просто створює новий твір. Для виконання якісного художнього перекладу недостатньо добре володіти іноземною мовою, необхідно відчувати текст оригіналу та здійснити переклад таким чином, щоб людина з іншим менталітетом відчула на своїй мові саме те, що хотів вкласти у свої строки автор літературного твору [26].

Науковець К. В. Пріщенко пише, що у дослідженні використання перекладацьких трансформацій у художніх творах брали участь такі відомі науковці як: О. О. Потебня, М. Т. Рильський, А. В. Федоров, М. П. Драгоманов, В. В. Коптілов[44].

Науковець Н. С. Пашук формулює сім ознак художнього тексту, які також важливо враховувати при перекладі, а саме:

- функціональність (умовність, вигаданість), опосередкованість внутрішнього світу тексту;

- синергетична складність: з одного боку, художній текст – це складна за організацією система, особлива система засобів загальнонаціональної мови; з іншого ж боку, у художньому тексті виникає власна кодова система, яку читач повинен дешифрувати, щоб зрозуміти текст;

- цілісність художнього тексту, утворена за рахунок набутих додаткових «збільшень сенсу»;

- взаємозв'язок всіх елементів тексту або ізоморфізм всіх його рівнів;

- рефлексивність поетичного слова, пожвавлення внутрішньої форми слів, посилена актуалізація елементів лексичного рівня;

- наявність імпліцитних смислів;

- вплив на зміст художнього тексту міжтекстових зв'язків – інтертекстуальність [42].

Художній твір – це відображення колективної картини світу певної етнокультурної спільноти, пропущеної крізь призму індивідуального сприйняття автора [18].

Художній переклад – це переклад творів художньої літератури і художніх текстів. Цей переклад є інструментом культурного освоєння світу, розширення колективної пам'яті людства, чинником самої культури. Теоретичною базою такого перекладу є літературознавча теорія перекладу, спрямована на вирішення історико-літературних завдань. Дослідниця Л. В. Фоміна додає, що художній переклад має двосторонній характер: з одного боку він є продуктом міжлітературної комунікації, в той же час він багато в чому обумовлює і визначає її. Переклад виконує дві основні функції: інформативну і творчу [49].

Художній стиль по праву вважається найбільш складним для перекладача, оскільки синтезує в собі всі можливі мовленнєві жанри, при цьому допускаючи просторіччя, жаргонізми, архаїзми, слова високого стилю тощо, що створює додаткові труднощі для перекладача. До того ж, тексти, що належать до даного функціонального стилю, «живуть» найдовше, що також потрібно враховувати

при перекладі [40]. Л. В. Фоміна також вважає переклад художніх творів найбільш складним. Вона пише, що жанрові особливості оригіналів у перекладі відіграють надзвичайно важливу роль [49].

Дослідниця Л. В. Фоміна пише, що труднощами перекладу лексичного складу художнього тексту є відтворення культурних та національно-специфічних назв, а також власних назв, авторських okazionalizmів та неологізмів. У текстах художніх творів можуть використовуватися також стилістично-марковані лексеми, фразеологізми та інші усталені вирази, синоніми тощо [49]. Особливим випадком є коли автори вводять нові терміни в свої історії, гарним прикладом є праця вельмишановного професора Толкіна. Під час написання свого фентезі, він створив багато нових термінів, або ж оживив багато забутих термінів зі староанглійської і тому подібне. Деякі з них він власноручно змінював тому що був незгодний зі своїми колегами-філологами, наприклад множина слова dwarf (гном). По правилам того часу, множина була dwarfs, але пан Толкін був категорично проти цього варіанту і викував множину dwarves, яку сьогодні всі і використовують. Також цікавим прикладом є назва дивного металу, який схожий на срібло (mithril), деякі перекладачі перекладали його як мітріл або ж як міфріл.

Перекладач художніх творів має дотримуватися таких основних вимог:

1) Точність. Перекладач мусить донести до читача всі думки, які супроводжували автора при написанні тексту, зокрема художнього твору. При цьому важливо зберегти не тільки основні положення, але також нюанси та відтінки викладу, думки та переживання головних героїв.

2) Лаконічність. Перекладач не може бути багатослівним, думки мають бути викладені максимально стисло, без зайвих слів та метафор.

3) Ясність. Лаконічність і стислість мови перекладу не мають, проте, спричиняти нечіткість думки, її незрозумілість, головне не тільки точно дослівно перекласти, а й максимально зрозуміло донести до читача задум автора.

4) Літературність. Як згадувалося, переклад має відповідати нормам літературної мови. Кожна фраза мусить звучати влучно і природно, без жодних натяків на синтаксичні конструкції оригінального тексту [17].

Існує також специфіка перекладу дитячої літератури, оскільки перекладач має враховувати особливості сприймання художнього твору неповнолітнім читачем, вихованим у іншому культурно-лінгвальному середовищі. В оповіданнях для молоді складність при перекладі становить молодіжний сленг носіїв даної мови, який є дуже рухливим мовним прошарком і тому часто не має фіксації у словниках [49].

Отже, сучасні лінгвісти виділяють від п'яти до восьми функціональних стилів. За визначенням науковця Л. В. Губи художній текст є мовним феноменом, він відображає одночасно і дійсність і вигаданий світ автора, який кожен читач інтерпретує по своєму [16]. Переклад таких текстів потребує дотримання до вимог, таких як: точність, лаконічність, ясність, літературність. Дотримання ж таких вимог вимагає від перекладача використовувати перекладацьких трансформацій, які можуть бути об'єктивними та суб'єктивними, адже, як згадувалось вище, кожен читач інтерпретує текст по своєму. Це включає в себе і перекладача, якому спочатку потрібно прочитати текст і вже потім перекладати.

1.3 Типи перекладацьких трансформацій

Багато дослідників дають різні визначення перекладацьким трансформаціям. Такою ж є і ситуація з їх класифікацією, так як у багатьох дослідників різні бачення щодо цього.

Дослідник Л. С. Бархударов пише, що перекладацькі трансформації розглядаються за формальними ознаками, і виглядає ця класифікація наступним чином: опущення, додавання, перестановки, лексико-граматичні заміни, лексична заміна, граматична заміна [1]. Лінгвіст В. Н. Комісаров пише ж, що трансформації потрібно розділяти на лексико-граматичні трансформації;

граматичні заміни, граматичні трансформації, лексико-семантичні заміни, лексичні трансформації [28]. Л. К. Латишев ж розділяє трансформації на такі типи: синтаксичні, стилістичні, морфологічні, лексичні, семантичні [31]. Я. Й. Рецкер, виділяє лише два види трансформації: граматичні, до яких належать заміни частин мови або членів речення, та лексичні, що включають конкретизацію, генералізацію, диференціацію значень, компенсацію втрат, що виникають у процесі перекладу [45].

Т. Р. Левицька та А. М. Фітерман, у спільній праці виділяють три типи перекладацьких трансформацій:

1. граматичні трансформації, до яких відносяться перестановки, опущення і додавання, перебудови та заміни пропозицій;
2. стилістичні трансформації, до яких належать такі прийоми, як синонімічні заміни та описовий переклад, компенсація та інші види замін.
3. лексичні трансформації, які включають в себе заміну і додавання, конкретизацію і генералізацію понять [32]. На основі цих розподілів ми виокремили щось середнє і склали таблицю. (Див. Таб. 1)

Таблиця 1

Типи перекладацьких трансформацій

Стилістичні	Лексичні	Грамати́ко-синтаксичні	Лексико-семантичні	Лексико-граматичні
Нейтралізація	Транскрипція	Поєднання речення	Додавання	Описовий переклад
Спеціалізація	Транслітерація	Членування речення	Опущення	Антонімічний переклад
Стилістична компенсація	Калькування	Грама́тичні заміни	Генера́лізація	Компенсація
		Зміна порядку слів	Конкретизація	
			Адаптація	

За основу класифікації ми взяли класифікації таких науковців як: В. Н. Комісаров, Л. К. Латишев, Т. Р. Левицька та Я. І. Рецкер. Деякі типи ми об'єднали для більшої зрозумілості та дієвості. Як ми бачимо, в таблиці перекладацькі трансформації поділено на стилістичні, лексичні, граматичні-синтаксичні, лексико-граматичні та лексико-семантичні. У свою чергу стилістичні представлені нейтралізацією, спеціалізацією, стилістичною компенсацією, лексичні представлені прямим запозиченням, транскрипцією, транслітерацією, калькуванням; граматично-синтаксичні представлені поєднанням речення, членуванням та граматичними замінами та зміною порядку слів; лексико-семантичні — додаванням, — опущенням, генералізацією, конкретизацією, адаптацією і лексико-граматичні представлені описовим перекладом, антонімічним перекладом та компенсацією. Вважаємо цей розподіл вдалим і доречним. Розглянемо їх більш детально і почнемо зі стилістичних трансформацій. Нейтралізація — відмова від експресивного відтінку фрази або ж речення під час перекладу. Спеціалізація — це навпаки застосування експресивного відтінку фрази під час перекладу. Стилiстична компенсація — це застосування експресивного відтінку в одному місці, щоб компенсувати втрату експресивності в іншому місці. Далі йдуть лексичні трансформації. Транскрипція — це прийом запису іншомовних слів кирилицею керуючись їх вимовою. Переклад лексичної одиниці з мови оригіналу мовою перекладу шляхом передачі її звукової форми у мові перекладу [14]. Транслітерація — це запис слів однієї графічної системи іншою. Калькування — це особливе запозичення — через буквальний переклад елементів певної синтагми. Ми калькуємо вираз шляхом використання або синтаксичних структур мови перекладу, або ж структур чужої мови, додаючи до мови перекладу нові конструкції [11]. Після них йдуть граматично-синтаксичні. Поєднання речення — це спосіб, при якому, під час перекладу два речення об'єднують в одне з якоїсь причини. Членування речення — це трансформація, при якій одне речення під час перекладу розчленовують на два. Граматична заміна — це спосіб перекладу, при якому граматична одиниця мови оригіналу замінюється іншою в мові перекладу

[15]. І зміна порядку слів – це, як впливає з ім'я, є зміна порядку слів. Це є доволі поширеним способом перекладу речень з англійської. Перейдемо до лексико-семантичних трансформацій. Додавання – це спосіб при якому, у випадку складності перекладу якоїсь фрази, додається декілька інших одиниць, щоб пояснити її. Опущення – це спосіб при якому, мовна одиниця, яка не є важливою, опускається під час перекладу. Генералізація – це заміна слова вузького значення словом більш широкого. Конкретизація – це заміна слова широкого значення словом більш вузького значення. Їх також інколи називають гіперонімічною та гіпонімічною трансформаціями [36]. Адаптація – адаптування якогось виразу з мови оригіналу під реалії української мови. І після них йдуть лексико-граматичні трансформації. Описовий переклад використовується, щоб пояснити значення мовних одиниць відповідники яких відсутні в мові перекладу. Прийом антонімічного перекладу полягає у передачі поняття протилежним, часто із запереченням, тобто антонімом українського відповідника даного слова. Інше визначення антонімічного перекладу – це перекладацька трансформація, що полягає в заміні форми слова або словосполучення на протилежну (позитивної – на негативну й навпаки) [51]. Антонімічний переклад нерідко буває найбільш зручним прийомом передачі смислового та стилістичного значення багатьох виразів [43]. Причинами застосування трансформації антонімічного перекладу може бути відсутність в українській мові точного еквівалента для англійського слова, відмінності у лексико-семантичних системах двох мов. Крім того, доволі часто ця трансформація застосовується для передачі фразеологічних одиниць [24]. Компенсація – це спосіб перекладу, при якому елементи сенсу, прагматичні значення, а також стилістичні нюанси, передача яких неможлива і які втрачаються при перекладі, передаються в тексті перекладу елементами іншого порядку, причому необов'язково в тому ж самому місці тексту, що і в оригіналі [27]. О. С. Остапенко пише, що компенсація рідко застосовується при перекладі дієприкметників та полягає в тому, що втрата значення в одній частині речення компенсується в іншій його частині [41]. Причиною застосування цієї

трансформації може бути наявність термінів або ж професійного сленгу, який не має відповідників в мові перекладу. В нашому випадку це військовий сленг.

Отже, класифікація перекладацьких трансформацій страждає від таких самих складнощів що і визначення перекладацьких трансформацій. У багатьох дослідників є різні, гарно обгрунтовані визначення та класифікації. У нашому випадку, ми взяли класифікації науковців Л. С. Бархударова, В. Н. Комісарова, Л. К. Латишева, Я. І. Яцкера і на їх основі склали таблицю. В таблиці перекладацькі трансформації поділені на стилістичні, граматичні, лексико-семантичні та лексико-граматичні.

1.4 Вияв суб'єктивних та об'єктивних чинників у перекладацьких трансформаціях

Для того, щоб зрозуміти, що таке суб'єктивні та об'єктивні чинники нам необхідно дати визначення об'єктивності та суб'єктивності.

Об'єктивність є філософським поняттям, тому звернемося до словника філософських понять авторства В. І. Шинкарука ньому пишеться що, об'єктивність це термін, що позначає відношення незалежності від суб'єкта, від суб'єктивного чинника і має такі форми вияву: онтологічну, методологічну, гносеологічну та професійну. Нам здається визначення гносеологічної об'єктивності найбільш зрозумілим, тому наведемо його. Об'єктивність у гносеологічному вияві це визначальна риса людського знання, характеристика істини, достовірних законів і теорій. Він не залежить від волі і бажання суб'єкта [70]. Тобто об'єктивний чинник під час перекладу це той чинник слідування якому потрібне задля того, щоб переклад того чи іншого елемента був вдалим. Іншими словами об'єктивні трансформації повинні бути використані, інакше переклад буде низької якості. Дослідниця Л. Глухова пише, що вибір певної перекладацької трансформації обумовлений внутрішньолінгвістичними особливостями мов, що аналізуються [14].

Об'єктивні фактори зумовлені відмінностями систем мов і необхідністю враховувати роль всіх складових перекладу (лінгвістичних і стилістичних параметрів спілкування, особливостей комунікативної ситуації, а також позиції відправника і адресата повідомлення). Дослідниця А. Задорожна також пише, що труднощі досягнення еквівалентності перекладу у творі продиктовані передусім не тільки особливостями художнього тексту, а й розбіжностями систем та структур мови оригіналу та мови перекладу [20].

Відмінність систем національних мов призводить до того, що текст перекладу об'єктивно може бути лише частково еквівалентний оригіналу. Так, на морфологічному рівні невідповідність між англійською і українською мовами виявляється досить чітко: вся система словозмін іменника та дієслова в українській мові базується на відміні і дієвідміні, які мають складні форми. Відміну та дієвідміну в граматиці української мови можна порівняти з такими категоріями англійської граматики, як система прийменниково-іменникових сполучень (еквівалентів відмінків) та часових форм з використанням розгалуженої системи допоміжних дієслів (еквівалентів українських форм дієвідміни) [30]. Під час процесу виявлення та аналізу перекладацьких трансформацій у книзі, яку ми обрали, ми керувались наступними правилами, щодо визначення того чи є знайдена трансформація об'єктивною:

- Якщо речення або ж абзац в оригіналі мали скорочення, аббревіатури (звань, університетів, зброї) ми одразу вважали це випадком об'єктивної трансформації. Через особливості військового перекладу, переклад таких аббревіатур повинен обов'язково проводитись. Крім того, переклад таких аббревіатур повинен проводитись за правилами, тобто за допомогою знайдення відповідника або ж, наприклад, описового перекладу.
- Якщо речення або ж абзац в оригіналі мали ідіоми, прислів'я, метафори ми одразу вважали це випадком об'єктивної трансформації. У більшості випадків вони повинні перекладатись за допомогою адаптації цього

вислову під реалії української мови. Адаптація відбувається підшуком відповідника в українській мові.

- Об'єктивною трансформацією ми вважали випадки, коли речення або абзац є надзвичайно довгими та закрученими. Зазвичай, вони були розділені за допомогою членуванням речення в процесі перекладу. Винятками є речення, які не є занадто довгими і закрученими і які все ж були розділені членуванням. В таких випадках ми вважали цю трансформацію суб'єктивною.
- Якщо в реченні або ж абзаці було присутнє сленгове слово, яке не мало відповідника в українській, ми вважали трансформацію, якою воно було перекладене, об'єктивною.

Перейдемо до суб'єктивності і розглянемо її особливості. Суб'єктивність це по суті те як ми бачимо і сприймаємо світ довкола. Адже суб'єкт – це в широкому розумінні, особа, організована група осіб, соціальна, етнічна та політична спільнота, що здійснюють властиву їм діяльність [70].

Дослідниця Г. М. Кузенко пише, що в категорію суб'єктивного зазвичай включають різного роду психологічні, соціальні, політичні, історичні, часові, культурологічні та інші види впливу на процес перекладу. У перекладі слід враховувати й диференційні фактори: відмінності між двома мовними системами, мовними картинами світу і об'ємі фонових знань читача вихідного і перекладного тексту [30].

Суб'єктивні фактори перекладу зумовлені мовними і культурними знаннями (їх увіруванням, переконаннями) перекладача, а також їх вправністю, їх рівнем знання.

В тексті перекладач неминуче відображає своє власне розуміння образів героїв, подій, що відбуваються, яке не обов'язково співпадає із задумом авторів фільму. Крім того, кожен перекладач по-своєму оцінює вимоги до перекладу і, виходячи з цього, обирає свою стратегію перекладу: ретельно відтворити стиль, обмежуватися передачею загального змісту кожної фрази і т.д. В художньому

перекладі ці суб'єктивні фактори відіграють важливу, а іноді й першочергову роль. Перекладач стає посередником між мистецьким твором і чужою новою культурою. Йому необхідно відтворити індивідуальну своєрідність оригіналу, зберегти його естетичне сприйняття. Зрештою, від того наскільки талановито перекладач виконає свою роботу, залежить доля кінофільму в новій культурі [30]. Кожен письмовий або усний перекладач - це, в кінцевому рахунку, людина з особистою історією, з потенційно складною, мінливою і, можливо, навіть амбівалентною позицією по відношенню до різних елементів суспільних наративів [61]. Під час процесу виявлення та аналізу перекладацьких трансформацій у книзі, яку ми обрали, ми керувались наступними правилами, щодо визначення того чи є знайдена трансформація суб'єктивною:

- Якщо речення в абзаці в оригіналі було об'єднано з іншим реченням, ми вважали цю трансформацію суб'єктивною.
- Якщо речення або ж вислів, який в оригіналі не мав емоційності, було додано емоційність за допомогою спеціалізації, ми вважали цю трансформацію суб'єктивною. Винятком є компенсація, коли через неможливість передачі емоційності в попередньому реченні, було додано емоційність до наступного речення або ж вислову.
- Речення, які не є довгими та закрученими в оригіналі, але все ж були розділені членуванням в українській версії, ми вважали суб'єктивним випадками трансформації.
- Опущення неважливої інформації у процесі перекладу речень з англійської українською, вважали випадком суб'єктивної трансформації.
- Опущення метаформи, ідіоми та сленгових слів у випадках де не було українського відповідника вважали за виправдану суб'єктивну трансформацію.

Отже, суб'єктивність – це те як кожна людина сприймає світ довкола, а об'єктивність – це те як світ виглядає насправді. Об'єктивні фактори зумовлені

відмінностями систем мов. Суб'єктивні фактори перекладу зумовлені мовними і культурними знаннями перекладача.

Висновки до розділу 1

В першому розділі було розглянуто загальне поняття перекладацьких трансформацій, художнього тексту, типів трансформацій, їх класифікацій та об'єктивних та суб'єктивних чинників. Зроблено висновки, що переклад – це складний творчий процес, що потрібний у кожній сфері людської діяльності. Для того, щоб провести його вдало, практично завжди потрібно вдаватися до особливих прийомів, що належать до виробленої системи перекладацьких трансформацій, мета яких зберегти зміст і стилістичні чи орнаментальні особливості оригінального тексту.

У було зроблено опертя на наукові розвідки різних дослідників цієї проблематики: Л. С. Бархударова, В. Г. Гаком, М. К. Гарбовського, В. П. Миклашук, А. Д. Швейцер. Перекладацькі трансформації є основою перекладу, а на думку науковців, таких як М. К. Гарбовського, сам процес перекладу є своєрідною трансформацією. Варто зазначити, різні відомі науковці мають доволі різні визначення перекладацьких трансформацій [13].

Далі було розглянуто художній текст. На думку дослідника Л. В. Губи художній текст – це надзвичайно складна ієрархічна система, це неодноразово закодований текст. І кожен новий читач декодує його по своєму, скільки читачів – стільки існує й інтерпретацій [16]. Визначення художнього твору у Г. Єнчевої, та Є. Фірсової. Вважаємо також вдалими. Художній твір – це відображення колективної картини світу певної етнокультурної спільноти, пропущеної крізь призму індивідуального сприйняття автора. Художній стиль по праву вважається найбільш складним для перекладача, оскільки синтезує в собі всі можливі мовленнєві жанри, при цьому допускаючи просторіччя, жаргонізми, архаїзми, слова високого стилю тощо, що створює додаткові труднощі для перекладача [35].

Науковець Н. С. Пашук формулює сім ознак художнього тексту, які також важливо враховувати при перекладі, а саме: функціональність (умовність, вигаданість), опосередкованість внутрішнього світу тексту; синергетична складність: з одного боку, художній текст – це складна за організацією система,

особлива система засобів загальнонаціональної мови; з іншого ж боку, у художньому тексті виникає власна кодова система, яку читач повинен дешифрувати, щоб зрозуміти текст; цілісність художнього тексту, утворена за рахунок набутих додаткових «збільшень сенсу»; взаємозв'язок всіх елементів тексту або ізоморфізм всіх його рівнів; рефлексивність поетичного слова, пожвавлення внутрішньої форми слів, посилена актуалізація елементів лексичного рівня; наявність імпліцитних смислів; вплив на зміст художнього тексту міжтекстових зв'язків – інтертекстуальність [42].

В третьому параграфі було акцентовано увагу на те, що багато дослідників дають різні визначення перекладацьким трансформаціям. Такою ж є і ситуація з їх класифікацією, так як у багатьох дослідників різні бачення щодо цього. На основі класифікацій декількох дослідників ми створили таблицю, в якій ми розділили перекладацькі трансформації на стилістичні, лексичні, граматичні, лексико-граматичні та лексико-семантичні. У свою чергу стилістичні представлені нейтралізацією, спеціалізацією, стилістичною компенсацією, лексичні представлені прямим запозиченням, транскрипцією, транслітерацією, калькуванням; граматико-синтаксичні представлені поєднанням речення, членуванням, граматичними замінами та зміною порядку слів; лексико-семантичні додаванням, опущенням, генералізацією, конкретизацією і лексико-граматичні представлені описовим перекладом, антонімічним перекладом та компенсацією.

У четвертому підрозділі було розглянуто об'єктивні та суб'єктивні чинники та як вони впливають на переклад. Об'єктивність це термін, що позначає відношення незалежності від суб'єкта. Об'єктивний чинник під час перекладу це той чинник слідування якому потрібне задля того, щоб переклад того чи іншого елемента був вдалим. Суб'єктивність це по суті те як ми бачимо і сприймаємо світ довкола. Суб'єктивні фактори перекладу зумовлені мовними і культурними знаннями (їх увіруванням, переконаннями) перекладача, а також їх рівнем знання.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ СКЛАДОВІ ВІЙСЬКОВОГО ПЕРЕКЛАДУ

2.1 Поняття військового перекладу та його розвиток

Переклад – це передача символів однієї мовної системи символами іншої. Здійснюється це для багатьох цілей, в тому числі і для забезпечення військових підрозділів, перекладу військових методичок і тд. Військовий переклад в Україні завжди розвивається. Це відбувається завдяки інтенсифікації заходів міжнародного співробітництва в сфері оборони, переходу Збройних Сил України на стандарти НАТО, необхідності перекладу важливих військово-політичних документів, а також усного та письмового військово технічного і військового спеціального перекладу текстів різних жанрів та стилів [39].

Роль письмових та усних перекладачів на війні ніколи не можна недооцінювати. На Тихоокеанському театрі воєнних дій у Другій світовій війні брали участь понад 6 000 лінгвістів-нісеїв, які були американцями японського походження у другому поколінні. Ці лінгвісти служили в армії США і працювали письмовими, усними перекладачами та допитувачами. Вони сприяли перемозі Америки в такій мірі, що генерал Чарльз Уіллоубі, начальник штабу Макартура з розвідки розвідки Макартура, зауважив, що "їх робота скоротила війну на два роки" [65].

З точки зору функціональної та комунікативної направленості прийнято розрізняти три види перекладу: художній, суспільно-політичний і спеціальний. Військовий переклад є одним із видів спеціального перекладу з яскраво вираженою військовою комунікативною функцією. [37]. Військовий переклад може відбуватися між своїми і противником або між різними сторонами в коаліції. Якщо відбувається спільна військова операція всередині коаліції, в якій беруть участь солдати з різних мовних спільнот, виникає потреба в перекладацьких послугах [65].

Для нашої країни, військовий переклад є однією з важливих галузей перекладу. Напевно, найбільшою причиною цьому є бажання України бути

союзником Західних країн і стати членом НАТО. Без достатнього вивчення військового перекладу та без належних розроблених практик це буде важче зробити. Також військовий переклад дасть змогу працювати з численними методичними посібниками та інструкціями щодо використання певних збройних систем наших союзників. Наприклад, українські пілоти зможуть почати ознайомлюватись із західними винищувачами. Ще однією сферою, де військовий переклад може знадобитись, є переклад книг, які написали ветерани різноманітних конфліктів. Так, наприклад, книги ветеранів війни з ІДІЛ, можуть бути корисними для військовослужбовців збройних сил України, через те, що бойові дії відбувались у щільно забудованих містах або ж на околицях.

Дослідник В. В. Балабін зазначив, в одній з своїх робіт, що функції та завдання військового перекладача були виокреслені давно Міністерством Оборони. За документом, у професії військового перекладача є 7 функцій та 38 завдань, основні з яких В. В. Балабін надав у своїй роботі [5]. Функції військового перекладача являють собою:

- Комунікативна
- Бойова
- Управлінська
- Навчально-виховна
- Адміністративна
- Інформаційно технічна
- Науково-дослідна

Вважаємо необхідним розглянути кожен з функцій більше детальноше. Комунікативна функція являє собою забезпечення різних видів комунікацій. Ці комунікації можуть бути як у військовій так і в цивільній сферах. Бойову функцію дослідник В. В. Балабін пояснив, як управління підрозділом під час виконання бойового завдання. Далі йде управлінська функція, яка звучить як, керування повсякденною діяльністю підрозділу. Навчально-виховна функція, яка також називається педагогічна, є проведенням занять, керування

професійною та гуманітарною підготовкою підлеглих. Адміністративна – управління у соціально-побутовій сфері діяльності. Інформаційно-технічна була окреслена, як організація інформаційного забезпечення та підготовки документації. І сьома функція, науково-дослідна, була описана як проведення наукових досліджень у воєнно науковій сфері [5].

Основними завданнями перекладача є:

- виконувати усний послідовний та двосторонній переклад;
- виконувати зорово-усний переклад (з аркушу);
- виконувати письмовий переклад;
- володіти прийомами та технікою перекладу текстів військової тематики;
- володіти прийомами та технікою перекладу текстів різних жанрів і стилів;
- редагувати письмові переклади, здійснювати стилістичну правку текстів;
- складати різні види інформаційно звітних документів;
- проводити заняття з іноземної мови, військового і технічного перекладу;
- складати анотації та реферати документів;
- застосовувати правові знання при вирішенні управлінських завдань повсякденної діяльності підрозділу (підлеглих);
- критично оцінювати суспільно-політичні й економічні події та їх вплив на боєздатність військ;
- організовувати й контролювати порядок та зміст дій підлеглих з виконання заходів, спрямованих на підтримку підрозділу в постійній бойовій і мобілізаційній готовності;
- складати офіційні документи українською та іноземною мовами з використанням наявних технічних засобів згідно з діючими правилами та нормами діловодства [5];

Дослідник Л. Л. Нелюбін пише, що до військових матеріалів, з якими доводиться мати справу перекладачу-референту, зазвичай відносять військово-художні матеріали, військово-публіцистичні та військово-політичні матеріали, військово-наукові та військово-технічні матеріали, акти військового управління (різні військові документи). А от до власне військових матеріалів прийнято відносити науково-технічні матеріали та акти управління, пов'язані з життям та діяльністю військ та військових установ збройних сил. Військово-мистецька література, військова публіцистика та військово-політичні матеріали є військовими лише за своєю цілеспрямованістю та тематикою і в основному мають ті риси, які взагалі притаманні всім суспільно-політичним, публіцистичним та художнім текстам [37]. Дослідник Л. В. Щигло також додає, що військово-художня література, військова публіцистика та військово-політичні матеріали є військовими лише за своєю цілеспрямованістю і тематикою. Вони в основному володіють тими характерними рисами, які притаманні усім суспільно-політичним, публіцистичним і художнім текстам в цілому [55]. Книга, яку ми обрали можна відносити до військово-художньої літератури.

Практична діяльність військового перекладача-референта є дуже різноманітною. Саме тому військові перекладачі потребують спеціальної підготовки, навичок та умінь. Дослідник Л. Л. Нелюбін пише, що практична діяльність такого перекладача охоплює всі види та способи перекладу: від письмового перекладу статутів та документів до усного перекладу при радіообміні, не виключаючи і двосторонній переклад при розмові на військові теми, і синхронний переклад, і роботу з військовою кореспонденцією, і анотування та реферування військових, військово-технічних та військово-політичних текстів [37].

Для кращого розуміння потрібно дати визначення військовому перекладу. Глибоким вивченням військового перекладу займалися такі науковці як: В. В. Балабін, Л. Л. Нелюбін, Г. М. Стрелковський, С. Я. Янчук та інші. Дослідник Л. А. Волік підкреслює: «Під військовим терміном розуміють

«спеціальне найменування, яке має просту або складну формальну структуру (словосполучення), що співвідноситься з певним поняттям із сфери військової справи (військової науки, техніки, життєдіяльності військ і таке інше), в семантичній структурі якого є сема «військовий», «бойовий» » [12].

Л. Л. Нелюбін у своєму Тлумачному перекладацькому словнику дає два визначення військового перекладу. Вони звучать наступним чином: «1. Військовий переклад – представляє собою один із видів спеціального перекладу з яскраво вираженою військовою комунікативною функцією. Відмінною рисою військового перекладу є велика термінологічність і гранично точне, чітке викладення матеріалу при відносній відсутності образно-емоційних виражальних засобів. 2. Вид спеціального перекладу оперативного призначення, об'єктом якого є військові матеріали» [67]. Науковець В. В. Балабін дає також два визначення, які є уточненими і покращеними визначеннями, які Нелюбін дав у своєму словнику. Перше, стисле визначення звучить наступним чином: «Військовий переклад – спеціальний вид мовного посередництва, що здійснюється в збройних силах з метою реалізації завдань лінгвістичного забезпечення військ» [2]. Друге визначення є більш розгорнутим і звучить так: «Військовий переклад – спеціальний вид міжкультурної двосторонньої й двомовної комунікації, що має своїм об'єктом тексти військової тематики і здійснюється в звичайних та екстремальних умовах військової служби в військово-політичній, військово-технічній і військово-спеціальних сферах діяльності збройних сил за мовним посередництвом військового перекладача» [2].

Вважаємо, всі визначення, які були надані такими дослідниками як В. В. Балабін, Л. Л. Нелюбін, вдалими і доречними. Деталлю, якою нам найбільше сподобалась, була наявність двох визначень військового перекладу. Одне з них коротке, а інше більш детальне та розгорнуте.

Також, вважаємо важливим вказати об'єкт та предмет теорії військового перекладу. З цим нам допоміг дослідник В. В. Балабін, який загалом присвятив приблизно 20 років вивченню цієї теми. У його праці, присвяченій теорії

військовому перекладу він виокремив об'єкт та предмет цього спеціального виду перекладу. За його словами, об'єктом теорії військового перекладу є вся сфера лінгвістичного забезпечення військ. Ядром цієї сфери є перекладацьке супроводження у збройних силах [7]. Предметом же, за словами В. В. Балабіна є: «створення абстрактних вербальних, графічних, математичних та інших моделей перекладацького супроводження у системі лінгвістичного забезпечення військ» [7].

Науковець з далекого Близького Сходу, Саба Мухамед стверджує, що військовий переклад став однією з основних перекладацьких галузей з початком 20-го століття. В той час було винайдено нові види зброї, такі як танки і літаки. Залежність країн від імпорту озброєнь з інших країн зробила неможливим ігнорування зростаючого значення цього виду перекладу [62]. Початок розвитку перекладознавства в Україні розпочався за доби СРСР [10]. Те саме можна сказати і про військове перекладознавство. Наукове дослідження теоретичної проблематики військового перекладу було започатковано Л. Л. Нелюбіним на початку 60-х років XX століття з метою обґрунтування нових на той час методологічних підходів у підготовці кадрових військових перекладачів. Ці методологічні підходи були вперше апробовані в підручнику з військового перекладу 1964 року. В ній Л. Л. Нелюбін систематизував свої погляди на концепцію, зміст і структуру підготовки військових перекладачів, а також описав деякі специфічні риси військового перекладу. Цей підручник, виданий обмеженим накладом типографією Військового інституту іноземних мов, став основою для загальновідомого підручника з військового перекладу 1972 року. Підручник 1972 року було перероблено і перевидано в 1981 році. Підручники з військового перекладу видавалися в СРСР на державному рівні й раніше, однак вони не мали ґрунтовних теоретичних описів військового перекладу. Крім праць Л. Л. Нелюбіна, ще одним систематизованим джерелом знань про військовий переклад є праця Г. М. Стрелковського «Теорія і практика військового перекладу» 1979 року видання. Нелюбін писав, що книга Стрелковського найбільш повно представляє теорію військового перекладу [2]. Цікавою деталлю

книг науковця Г. М. Стрелковського є наявність політизованих висказувань, щодо ролі перекладача в захисті радянської держави. Схоже, що в ті часи це було необхідно для того, щоб бути надрукованим.

Також слід згадати перекладознавчу працю Р. К. Міньяр-Белоручева «Загальна теорія перекладу та усний переклад» 1980 року видання, в якій автор присвятив військовому перекладу останню главу. Ще згадаємо опис теоретико-практичних аспектів перекладу англійських військово-публіцистичних текстів О. Д. Швейцера, загальні рекомендації щодо перекладу військового сленгу Г. О. Судзіловського, систематизацію найтиповіших словотвірних моделей побудови афіксально-похідних військових термінів В. М. Шевчука [2].

Отже, в цьому підрозділі було розглянуто поняття військового перекладу та його розвиток. Завдяки роботі Л. Л. Нелюбіна ми дізнались, що з точки зору функціональної та комунікативної направленості прийнято розрізняти три види перекладу: художній, суспільно-політичний і спеціальний. З цих перекладів військовий переклад вважається одним з видів спеціального перекладу, який також має яскраво виражену військову комунікативну функцію [37]. Розвиток військового перекладу почався в часи Радянського союзу і був започаткований вищезгаданим Л. Л. Нелюбіним. Крім нього ще одним систематизованим джерелом знань про військовий переклад є праця Г. М. Стрелковського «Теорія і практика військового перекладу» 1979 року видання, яка отримала похвалу від Нелюбіна. Також можна згадати працю науковця «Загальна теорія перекладу та усний переклад», яка була випущена в 1980 році. В ній військовому перекладу присвячено останню главу.

2.2 Особливості військового перекладу та його складнощі

Перейдемо до особливостей та складнощів військового перекладу. У визначенні В. В. Балабіна щодо військового перекладу йдеться про те, що це спеціальний вид мовного посередництва, або спеціальний вид міжкультурної комунікації. Це спеціальний вид перекладу, а отже, в ньому є деякі особливості й складнощі, які роблять його спеціальним. Дослідник Л. Л. Нелюбін зазначає, що особливості військового перекладу пов'язані з певним функціональним навантаженням, що характеризує військову сферу спілкування: стислість, чіткість і конкретність формулювань, точність і ясність викладу, що забезпечує логічну послідовність викладу, стрункість побудови, чітке відмежування однієї думки від іншої, легкість сприйняття інформації, що передається [37].

Науковець Л. Л. Нелюбін дав наступне визначення спеціальному перекладу: «Спеціальний переклад – 1. Переклад матеріалів, що належать до якоїсь галузі знань зі своєю термінологічною номенклатурою. 2. Є інформаційно-комунікативним (лінгвістичним) перекладом, що обслуговує певні галузі знань зі своєю термінологічною номенклатурою; функціонує в сферах спілкування на суспільно-політичні, наукові, технічні, військові, адміністративно-господарські, юридичні, дипломатичні, комерційні, ділові, фінансові, публіцистичні та інші спеціальні теми й предметні галузі, включаючи теми повсякденного мовно-мовленнєвого спілкування. Теоретичною базою спеціального перекладу є лінгвістична теорія перекладу» [67]. Л. Л. Нелюбін також додає, що основні принципи, способи, прийоми та методи спеціального перекладу, зокрема, характерні і для військового перекладу. Однак через іншу комунікативно-функціональну спрямованість цей вид перекладу має специфічні риси, пов'язані з особливостями стилю, лексики та граматики [37].

Однією з особливостей є величезна кількість військових термінів, які потрібно правильно перекладати. Правильний, коректний переклад зобов'язує перекладача знати досконало термінологію мови оригіналу і мови перекладу. Науковець В. В. Балабін у своїй статті дає визначення військовій термінології. Військова термінологія представляє собою систематизовану (упорядковану й

структуровану), застандартизовану (унормовану) та згармонізовану (узгоджену на міжвідомчому або міждержавному рівнях) сукупність військових термінів. Військовий же термін це слово, словосполучення або скорочення, що позначає предмет, явище або ж процес у сфері діяльності військ за ознаками номінативності, репрезентативності, однозначності, унормованості, семантико-стилістичної нейтральності та інваріантності, і потребує обов'язкового рішення на переклад [8].

Л. Л. Нелюбін у своїй книзі каже що, всі військові матеріали відрізняються від будь-яких інших матеріалів насиченістю спеціальної військової лексики, широким використанням військової та науково-технічної термінології, наявністю певної кількості змінно-стійких та стійких словосполучень, характерних тільки для військової сфери спілкування, великою кількістю військової номенклатури та спеціальних скорочень та умовних позначень лише у військових матеріалах, а з погляду синтаксису — широким використанням еліптичних (особливо у військовій документації) та клішованих конструкцій, стиснутою формою висловлювання, використанням усередині однієї пропозиції численних паралельних конструкцій, виражених інфінітивними та дієприслівними зворотами [37].

Дослідниця М. О. Зайцева наголошує: «Відмінною рисою військового перекладу є термінологічність і гранично точне, чітке викладення матеріалу при відсутності образно-емоціональних засобів» [21]. Також слід згадати військовий сленг, який також є відмінною рисою цього перекладу. Військовий сленг охоплює майже всі сфери військового життя. Майже всі терміни, назви військового устаткування має як офіційні літературні назви, так і їхні сленгові еквіваленти. Це впливає з потреби коротко описати кожне явище, річ та відносини в армії специфічною, популярною і неформальною назвою; такі назви стихійно закріплюються в мові як аналоги офіційних літературних термінів [23]. Цікавою річчю також є наявність різних одиниць вимірювання відстані в різних країнах. Наприклад, в Великій Британії та США використовуються так звані імперські одиниці (фути, дюйми), в той час як в більшості інших країн

використовуються метричні одиниці. І хоча, в збройних силах вище згаданих країн використовуються метричні одиниці, інколи все ще можна зустріти старі імперські одиниці. Крім того, навіть з прийняттям метричних одиниць, американські військові записують і промовляють їх по іншому. Гарним прикладом є просте слово *кілометр*, яку називають *кліком* та записують *klick*. Все це прийняття було зумовлене бажанням покращити та посилити рівень кооперації між союзниками з різних країн. Іншим цікавим прикладом великого різноманіття термінів є слово *mike*, яке у збройних силах США можна означати або ж *милю*, або ж *хвилину*, тому потрібно враховувати ситуацію і перекладати це слово правильно.

Окремо слід згадати військові команди, які є стійкими висловами і вільний переклад яких є неприпустимим. Науковець Л. А. Волік зауважує: «Військові команди є особливим видом стійких фразеологізмів, вони перетворилися на взаємний код і мають майже знаковий характер. Військові команди не можна вільно перекладати українською мовою, інакше неправильно перекладена військова команда втратить свою чіткість» [12].

Гарним прикладом є команда “*About, Face!*” правильний переклад якої звучить як “*Кругом!*” та команда “*Hit the deck!*”, яка перекладається як “*Лягай!*”. У висловах цих науковців можна також замітити і іншу особливість та складність військового перекладу, а саме вимогу точно і чітко передавати суть того, що ви перекладаєте. Також, військовий переклад має величезну кількість скорочень та аббревіатур. Взяти б, наприклад аббревіатуру *ATGM* (*Anti-tank Guided Missile*), коректний переклад якої виглядає як *ПТКР* (*Протитанкова керована ракета*). Іншою аббревіатурою є вислів *ETA* (*Estimated time of arrival*), переклад якої звучить як, *Очікуваний час прибуття*. Якщо додати попередній приклад з майком то деякі речення можуть виглядати як: “*ETA 5 mikes, how copy?*”. Лише знаючи аббревіатури та терміни можна перекласти це речення коректно.

Ще однією особливістю і складністю цього перекладу є високі вимоги до перекладача. Л. Л. Нелюбін писав, що діяльність військового перекладача вимагає спеціальної підготовки, навичок та вмінь. Він повинен бути

універсальним, а не вузькопрофільним спеціалістом. Як ми вже згадували, практична діяльність охоплює всі види і способи перекладу. А отже, підготовка такого фахівця має охоплювати всі ці види і способи перекладу (письмовий переклад документів, усний переклад під час радіообміну, двосторонній переклад, синхронний переклад, роботу з військовою кореспонденцією, анотування та реферування військових, військово-технічних, військово-політичних текстів) [3]. Західні науковці з Латвії Inese Kočote та Tatjana Smirnova також пишуть, що перекладач, який спеціалізується на перекладі військових та пов'язаних з військовою тематикою текстів, повинен володіти високим рівнем тематичної компетенції, тобто бути обізнаним з військовою технікою та обладнанням, специфікою звань, субординації та військових процедур, мати загальне уявлення про військовий жаргон та сленг, а також бути обізнаним із загальним обсягом знань про війну та армію [60].

Науковець Нелюбін описав ці навички детальніше:

1. Високу морально-політичну свідомість та витримку, глибоке розуміння свого патріотичного обов'язку та міжнародних завдань народу, пильність та непримиренність до ворога та його ідеології.
2. Високу професійну підготовку у найширшому розумінні цього слова, включаючи глибокі оперативно-тактичні та військово-технічні знання, для безпосередньої участі перекладача-референта у забезпеченні практично всіх сторін бойової діяльності та життя військ.
3. Глибоке знання рідної та іноземної мов та вміння правильно, грамотно та швидко передавати цими мовами необхідну інформацію.
4. Вільне володіння військовою статутною мовою та міцне знання і чітке розуміння сенсу та змісту військової (оперативно-тактичної, командно-штабної та військово-технічної) термінології рідною та іноземною мовою, військової справи та особливостей організації армій відповідних іноземних держав, їх стратегії, оперативного мистецтва та тактики, озброєння та бойової техніки.

5. Бездоганне володіння у повному обсязі навичками всіх видів письмового та усного перекладу, що має забезпечувати вільне перемикання з однієї мови на іншу на основі вмілого використання знань, отриманих у галузі лексики, фразеології, граматики та стилістики обох мов [37].

Дослідницею Є. В. Бесєдіною було також виокремлені деякі негативні чинники, які наявні в українській системі підготовки фахівців з перекладу. Основними є:

- низький рівень професійної спрямованості викладання соціально-гуманітарних дисциплін та іноземних мов
- недосконалість освітніх програм, оскільки в них не завжди враховано потреби студентів-перекладачів щодо загальної освіти і професійної підготовки, їхні індивідуальні можливості, а також недостатня відповідність програм новим вимогам ринку перекладацьких послуг
- застарілі методи і форми навчально-виховного процесу, відсутність стимулювання пізнавального і професійного інтересу студентів-перекладачів;
- відсутність нових освітніх технологій та активних способів організації виробничої практики, зокрема в перекладацьких бюро та агенціях;
- непогодженість системи освіти майбутніх перекладачів з потенційними роботодавцями та з ринком праці [55].

Отже, науковець Л. Л. Нелюбін пише, що основні принципи, способи, прийоми та методи спеціального перекладу, характерні і для військового перекладу. Проте, через комунікативно-функціональну спрямованість цей вид перекладу має специфічні риси, пов'язані з особливостями стилю, лексики та граматики [37]. Загалом особливостями цього перекладу є насиченість спеціальною військовою лексикою, широким використанням військової та науково-технічної термінології, величезна кількість скорочень та аббревіатур та високі вимоги до перекладача.

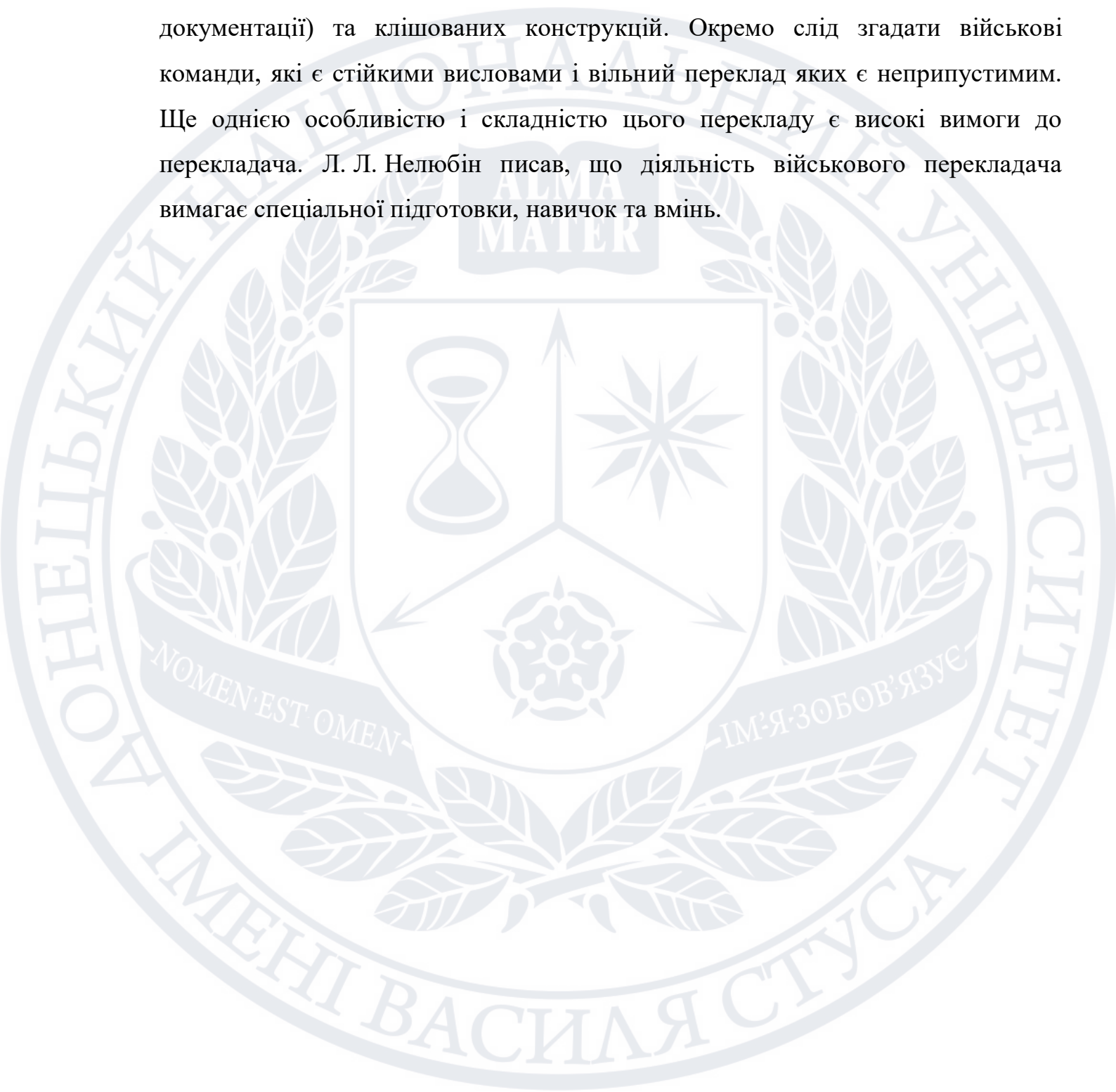
Висновки до розділу 2

В другому розділі було розглянуто поняття військового перекладу та його особливості. Як відомо, переклад – це передача символів однієї мовної системи символами іншої. З точки зору функціональної та комунікативної направленості прийнято розрізняти три види перекладу: художній, суспільно-політичний і спеціальний. Військовий переклад є одним із видів спеціального перекладу з яскраво вираженою військовою комунікативною функцією. Військовий переклад є спеціальним видом мовного посередництва, що здійснюється в збройних силах з метою реалізації завдань лінгвістичного забезпечення збройних сил.

Дослідник Л. Л. Нелюбін пише, що до військових матеріалів, з якими доводиться мати справу перекладачу-референту, зазвичай відносять військово-художні матеріали, військово-публіцистичні та військово-політичні матеріали, військово-наукові та військово-технічні матеріали, акти військового управління (різні військові документи) [37].

На пострадянському розвитку військового перекладу почався в часи Радянського союзу. Наукове дослідження теоретичної проблематики військового перекладу було започатковано Л. Л. Нелюбіним на початку 60-х років. Науковець Л. Л. Нелюбін систематизував свої погляди на концепцію, зміст і структуру підготовки військових перекладачів, а також описав деякі специфічні риси військового перекладу. Також він зазначає, що особливості військового перекладу пов'язані з певним функціональним навантаженням, що характеризує військову сферу спілкування: стислість, чіткість і конкретність формулювань, точність і ясність викладу. Основні принципи, способи, прийоми та методи спеціального перекладу, зокрема, характерні і для військового перекладу [37]. Однією з особливостей є величезна кількість військових термінів, які потрібно правильно перекладати. Також наявна певна кількість змінно-стійких та стійких словосполучень, характерних тільки для військової

сфери спілкування, великою кількістю військової номенклатури та спеціальних скорочень та умовних позначень лише у військових матеріалах, а з погляду синтаксису — широким використанням еліптичних (особливо у військовій документації) та клішованих конструкцій. Окремо слід згадати військові команди, які є стійкими висловами і вільний переклад яких є неприпустимим. Ще однією особливістю і складністю цього перекладу є високі вимоги до перекладача. Л. Л. Нелюбін писав, що діяльність військового перекладача вимагає спеціальної підготовки, навичок та вмінь.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНИЙ РОЗДІЛ
ТЕКСТ МІЛІТАРИСТИЧНОГО ЖАНРУ ГАРОЛДА Г. МУРА І
ДЖОЗЕФА Л. ГЕЛЛОВЕЯ “МИ БУЛИ СОЛДАТАМИ... І МОЛОДИМИ”
В ПЕРЕКЛАДІ ВІКТОРІЇ ДЄДИК У ФОКУСІ ПРОБЛЕМИ
ОБ’ЄКТИВНИХ ТА СУБ’ЄКТИВНИХ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ
ТРАНСФОРМАЦІЙ

3.1 Текст мілітаристичного жанру Гаролда Г. Мура і Джозефа Л. Гелловей
«Ми були солдатами... і молодими» в перекладі Вікторії Дєдик.

Книга, яку ми вирішили дослідити, була написана у 1992 році генерал-лейтенантом Гаролдом Г. Муром та військовим журналістом Джозефом Л. Гелловейом. У книзі йдеться про операцію в долині Я-Дранг, яка відбулась у 1965 році у період війни у В’єтнамі, а саме про битви в зоні висадки Ікс та зоні висадки Олбані. Варіантів книги у нас дві, одна в оригіналі у вигляді файлу pdf та версія українською. Перекладом книги займалась пані Вікторія Дєдик і вийшла у друк українська версія в 2018 році.

Операція в долині Я-Дранг, яку ще інколи і називають битвою за Я-Дранг, вважається першою серйозною сутичкою Збройних сил США з В’єтнамською народною армією з Північного В’єтнаму та В’єтконгом. Вона також відома тим, що це стало першим великомасштабним використанням транспортних та бойових гвинтокрилів в бою, а також першим використанням стратегічних бомбардувальників Boeing B-52 Stratofortress для тактичної підтримки [82]. Ця операція показала ефективність та можливості доктрини аеромобільності, яка на той час було супер новітньою розробкою військових тактиків.

Автори стверджують, що розпочали написання книги ще під час самої битви, адже Гелловей потроху писав репортаж про події тієї битви. Хоча тоді вони ще не знали, що в кінці вийде ціла книга. У 1983 генерал-лейтенант і військовий журналіст розпочали розслідування, щоб опитати учасників битви, записати їх спогади і тому подібне. В результаті цього розслідування, ветерани боїв в Я-Дрангу в зонах висадки Ікс Рей та Олбані залишили свої свідчення у

сотнях розповідей, які були записані як письмово так і усно на плівку. З самого початку автори хотіли знову відвідати В'єтнам, щоб опитати ветеранів з іншого боку. І це їм частково вдалось, вони розмовляли зі старшим генералом Во Нгуен Зіапом, директором Інституту воєнної історії генерал-майором Хоангом Фуонгом, старшим генералом Чу Гюй Маном. Автори згадують, що кожна розмова була щира та професійна. Генерал Фуонг навіть дозволив глянути авторам на щоденники та схеми боїв часів битви в долині Я-Дранг.

У книзі також неодноразово вказані труднощі з якими зіткнулись військові під час операції та після того як вони повернулись додому. Гарним прикладом є згадування того, що президент Ліндон Б. Джонсон, через своє небажання запроваджувати військовий стан в країні, прирік батальйон на те, що вони вирушали у зону бойових дій у неповному складі та з людьми, в яких скоро мав закінчуватись строк служби. Таким чином батальйон вирушив до В'єтнаму без багатьох досвідчених професіоналів. Іншою проблемою, яка була висвітлена в книзі, знову ж, неодноразово, була поведінка пілотів гелікоптерів медичної евакуації. В найкритичніші моменти операції вони навідріз відмовлялись прилітати та евакуювати поранених з поля бою, хоча це і є їх робота. Натомість пілоти транспортних гелікоптерів («спритних» гелікоптерів) були змушені додатково ризикувати своїм життям, вивозячи поранених. Також, не можна не згадати труднощі, які в американців виникали через противника. В цій книзі та в статтях неодноразово згадувалось, що американські війська опирались на артилерійську підтримку та на канонерки. Самих лише артилерійських снарядів було випущено близько 33 000 [93]. Північнов'єтнамці зрозуміли доволі швидко, що якщо вони будуть методично наступати то їх просто розстріляє артилерія. Тому вони виробили стратегію ближнього бою [82]. В книзі один з північнов'єтнамських офіцерів описав цю стратегію як «взяти ворога в обійми». Цю стратегію північнов'єтнамці найбільше використовували під час битви за зону висадки Олбані, де їм вдалось підійти до американців впритул через ефект несподіванки [80].

Ця книга є унікальним джерелом військової історії, написаний учасниками того конфлікту. Більше того, книга була написана учасниками з обох сторін, а не лише з однієї. Це дає змогу прочитати, який план операції, які труднощі, які особливості були у двох сторін. Гарним прикладом є наявність гелікоптерів в американців, які давали змогу швидко перекинути сили з однієї локації в іншу. Натомість, у в'єтнамців були лише носильщики, які за допомогою тварин або ж великопедів перевозили припаси та зброю по стежкам. Ще однією цікавою деталлю саме української версії є величезний розділ з додатками. Приблизно сторінок 200 відведено під різні види речей, по типу карт, визначень, порозділових вказівок тощо.

Також приємною несподіванкою було те, що один з командирів, під час бою у висадці Ікс та Олбані, був американець українського походження Мирон Дідурик. Гаролд Мур описав його наступним чином: «Він був енергійним та агресивним, проте дуже професійним; упродовж наступних трьох днів він показав себе найкращим бойовим командиром, з усіх, яких мені довелося побачити, без винятку». Також Дідурик отримав прізвисько «Скажений козак» за свою сміливість на полі бою.

Отже, почнемо ж розгляд об'єктивних та суб'єктивних трансформацій, які ми знайшли у творі. Нагадаємо, що за допомогою таких науковців як В. Н. Комісаров, Л. К. Латишев, Т. Р. Левицька та Я. И. Рецкер ми створили таблицю в якій виокремили п'ять типів перекладацьких трансформацій. Ці типи є: стилістичні, лексичні, граматико-синтаксичні, лексико-семантичні та лексико-граматичні. В свою чергу стилістичні трансформації представлені нейтралізацією, спеціалізацією та стилістичною компенсацією; лексичні представлені калькуванням, транслітерацією, транскрипцією; граматико-синтаксичні представлені поєднанням речення, членуванням речення, граматичною заміною, зміною порядку слів; лексико-семантичні представлені додаванням, опущенням, генералізацією, конкретизацією, адаптацією; лексико-граматичні представлені описовим перекладом, антонімічним перекладом, компенсацією.

Також хотілося б звернути увагу на те яким чином ми розподіляли абзаци і речення в наступні розділи. В попередніх розділах ми окреслили головні правила за якими ми вважали ту чи іншу трансформацію об'єктивною або ж суб'єктивною. Нагадаємо коротко ті правила, які були сформульовані нами в процесі розвідки:

Трансформація є об'єктивною:

- Якщо речення або ж абзац в оригіналі мали скорочення, аббревіатури (звань, університетів, зброї) ми одразу вважали це випадком об'єктивної трансформації. Через особливості військового перекладу, переклад таких аббревіатур повинен обов'язково проводитись. Крім того, переклад таких аббревіатур повинен проводитись за правилами, тобто за допомогою знайдення відповідника або ж, наприклад, описового перекладу.
- Якщо речення або ж абзац в оригіналі мали ідіоми, прислів'я, метафори ми одразу вважали це випадком об'єктивної трансформації. У більшості випадків вони повинні перекладатись за допомогою адаптації цього вислову під реалії української мови. Адаптація відбувається підшуком відповідника в українській мові.
- Об'єктивною трансформацією ми вважали випадки, коли речення або абзац є надзвичайно довгими та закрученими. Зазвичай, вони були розділені за допомогою членуванням речення в процесі перекладу. Винятками є речення, які не є занадто довгими і закрученими і які все ж були розділені членуванням. В таких випадках ми вважали цю трансформацію суб'єктивною.
- Якщо в реченні або ж абзаці було присутнє сленгове слово, яке не мало відповідника в українській, ми вважали трансформацію, якою воно було перекладене, об'єктивною.

Трансформація є суб'єктивною:

- Якщо речення в абзаці в оригіналі було об'єднано з іншим реченням, ми вважали цю трансформацію суб'єктивною.

- Якщо речення або ж вислів, який в оригіналі не мав емоційності, було додано емоційність за допомогою спеціалізації, ми вважали цю трансформацію суб'єктивною. Винятком є компенсація, коли через неможливість передачі емоційності в попередньому реченні, було додано емоційність до наступного речення або ж вислову.
- Речення, які не є довгими та закрученими в оригіналі, але все ж були розділені членуванням в українській версії, ми вважали суб'єктивним випадками трансформації.
- Опущення неважливої інформації у процесі перекладу речень з англійської українською, вважали випадком суб'єктивної трансформації.
- Опущення метаформи, ідіоми та сленгових слів у випадках де не було українського відповідника вважали за виправдану суб'єктивну трансформацію.

Доволі швидко ми зіткнулись з проблемою, коли в одному абзаці, ми знаходили по декілька трансформацій, деякі з яких ми відносили до об'єктивних, а деякі до суб'єктивних. Ми не хотіли дробити абзаци для розділів, адже інколи контекст всього абзацу грав роль у розумінні трансформації, яка була використана. Тому ми виокремили наступні міні-правила:

- Абзац з прикладами буде записуватись до розділу з об'єктивними трансформаціями у випадку, якщо об'єктивних трансформацій більше ніж суб'єктивних.
- Абзац з прикладами буде записуватись до розділу суб'єктивних трансформацій, коли цих трансформацій більше ніж об'єктивних.
- Якщо кількість трансформацій (об'єктивних та суб'єктивних) є рівною, то ми дивимось на те, яка трансформація була першою в абзаці і таким чином вирішуємо куди його відносити.

Перейдемо до розгляду прикладів трансформацій на основі обраного твору. Загалом під час аналізу книги ми знайшли 855 трансформацій. З них об'єктивних 635, а суб'єктивних 220.

Можемо пояснити таку різницю особливостями текстів мілітаристичного спрямування, де зустрічається велике різномайття військових аббревіатур, виразів. В нашому випадку, в книзі була велика кількість аббревіатур військових звань та збройних сил, які перекладалися описовим перекладом і вважались випадками об'єктивних. Було складено також таблицю з кількістю типів трансформацій об'єктивних та суб'єктивних, які були знайдені під час аналізу.

(Див. Таб. 2)

Таблиця 2

Типи виявлених перекладацьких трансформацій

Об'єктивні	635	Суб'єктивні	220
Членування речення	21	Нейтралізація	7
Додавання	6	Спеціалізація	9
Описовий переклад	384	Опущення	62
Калькування	6	Поєднання речення	19
Транскрипція	1	Зміна порядку слів	30
Транслітерація	5	Граматичні заміни	6
Адаптація	203	Додавання	14
Зміна порядку слів	8	Членування речення	68
Генералізація	1	Конкретизація	4
		Генералізація	1

Перейдемо ж до розгляду окремих прикладів трансформацій, які ми виявили в книзі. Почнемо з об'єктивних.

3.2 Об'єктивні трансформації в перекладі тексту “Ми були солдатами... і молодими” порівняно з оригіналом “We were soldiers once... and young”

Many of our countrymen came to hate the war we fought. Those who hated it the most - the professionally sensitive - were not, in the end, sensitive enough to differentiate between the war and the soldiers who had been ordered to fight it. They

hated us as well, and we went to ground in the crossfire, as we had learned in the jungles [81].

Багато наших співвітчизників зненавиділи війну, яку довелось вести нам. А ті «професійно чутливі», що ненавиділи її найбільше, у підсумку виявилися недостатньо чутливими, аби розрізнити війну та звичайного вояка, який виконував накази. Тож вони зненавиділи нас, а ми, опинившись під перехресним вогнем, притискалися до землі, як навчили нас оті джунглі [78].

В наведеному вище, прикладі перекладацька трансформація є об'єктивна, адже ми маємо ідіому *to go to ground*, яку не можна перекладати дослівно, тому що тоді речення не буде мати сенсу. Для коректного перекладу була використана лексико-граматична трансформація, а саме – описовий переклад. Іншою трансформацією є спеціалізація (стилістична), яка була застосована при перекладі *as we had learned in the jungles*. При перекладі, пані перекладач надала більш експресивного відтінку цій частині речення. Звучить воно як *навчили нас оті джунглі*, вважаємо це коректною та вдалою трансформацією, адже в попередніх реченнях писалось про важку долю ветеранів цієї війни.

That fall the 11th Air Assault Test Division conducted a crucial two-month test in the Carolinas [81].

Тієїж осені 11-а повітряноштурмова (випробувальна) дивізія пройшла вирішальне двомісячне тестування у штатах Північна та Південна Кароліна [78].

В цьому прикладі трансформація об'єктивна і представляє собою додавання слів «штатах Північна та Південна» до Каролін (*Carolinas*) в оригіналі. Це є лексико-семантична трансформація, а саме додавання/конкретизація. Вважаємо, що це було зроблено для того, щоб краще пояснити читачам, що йдеться мова про два різні штати в США, а не про якесь місто в одному штаті.

"We wanted to lure the tiger out of the mountain," General Man says, adding: "We would attack the ARVN – but we would be ready to fight the Americans." [81]

«Ми прагнули виманити вовка з лісу, – свідчив генерал Ман. – Ми планували атакувати армію Республіки В'єтнам, але очікували бою з американцями» [78].

В цьому прикладі трансформація представляє собою заміну *ARVN* на *армію Республіки В'єтнам*. Ця трансформація, на нашу думку, є об'єктивна, лексико-граматична і є описовим перекладом. Ця трансформація була проведена для того, щоб дати змогу читачам зрозуміти, що собою представляє аббревіатура *ARVN*. Крім того, тигра з оригіналу замінили на вовка, що на нашу думку також є об'єктивною трансформацією. Ця трансформація є лексико-семантичною, а саме адаптацією. Вираз виманити вовка з лісу є більш вживаним в реаліях української мови, а отже є більш зрозумілим для читача.

I didn't like being shorthanded, but things had been no different in the Korean War and somehow we made do. You just suck it up and do it, and we would do it the same way in the Ia Drang. The officers and NCOs would do what they could to take up the slack, just as we had done in Korea [81].

Звісно, мені це не подобалося, проте в Кореї все складалось аналогічно, і ми якось давали собі раду. Треба лише опанувати себе і добре робити свою справу. Так ми й чинитимемо в долині Я-Дранг. Офіцери та сержанти зроблять усе можливе, щоб компенсувати брак чисельності, звичний їм із часу війни в Кореї [78].

В цьому прикладі трансформаціями є опущення *shorthanded* під час перекладу. Ідіома *to be shorthanded*, в цьому прикладі, означає нестачу людей. Перекладачка вирішила опустити її під час перекладу, адже про нестачу людей писалось у попередніх розділах, коли говорили про рішення президента не оголошувати військовий стан в країні. Опущення є лексико-семантичною трансформацією. Також, ще однією трансформацією є адаптація *suck it up*, яка в українському перекладі звучить як *опанувати себе*, що є коректним перекладом. Наступною трансформацією є описовий переклад (лексико-граматична) аббревіатури *NCO*, яку переклали як *сержанти*. Вважаємо це вдалим перекладом.

Переклад звань в цій книзі завжди супроводжувався використанням описового перекладу, адже автори записували звання скорочено, аббревіатурами.

But my main concern focused on the fact that we would have only sixteen Huey slicks to ferry the battalion into the assault area, an average fifteen-mile one-way flight from the various pickup points. What that meant was that fewer than eighty men – not even one full company – would hit the landing zone in the first wave, and would be the only troops on the ground until the helicopters returned to Plei Me, loaded another eighty, and returned. Later lifts would carry more men - ninety to one hundred - as they burned off fuel and grew lighter in weight [81].

Найбільше турбував мене факт, що в нас буде лише шістнадцять «спритних Г'юї» для транспортування батальйону. Кожному з них доведеться долати приблизно 15 миль до зони висадки. Це означало, що перша хвиля атаки складатиметься лише з вісімдесяти військовослужбовців – менше ніж з однієї роти. Їм доведеться діяти самостійно, доки гелікоптери повернуться і доставлять із Плей-Ме наступних вісімдесят. Щойно коли вони випрацюють частину палива і стануть легшими, можна буде перевозити за рейс 90-100 вояків [78].

Зазвичай ми вважаємо членування речення суб'єктивною трансформацією, але цей абзац є прикладом об'єктивної трансформації. В оригіналі весь абзац складається з трьох довжелезних речень, які мають в собі багато інформації, щодо ситуації з висадкою вояків на поле бою. Перекладачка під час перекладу розбила ці три речення на п'ять, що на нашу думку було вимушеною річчю, яка допомагає читачам з розумінням речення. Цікавою деталлю також є зміна цифр, які в оригіналі були написані буквенно. Зроблено це було, скоріше всього, задля збереження часу, адже надрукувати щось цифрами швидше ніж буквами.

The People's Army commander on the battlefield, then Senior Lieutenant Colonel Nguyen Huu An, says, "When you dropped troops into X-Ray, I was on Chu Pong

mountain. We had a very strong position and a strong, mobile command group. We were ready, had prepared for you and expected you to come [81].

На цій ділянці підрозділи Народної армії В'єтнаму очолював старший підполковник Нгуен Гю Ан. Він згадував: «Коли ваші вояки висаджувались, я перебував на верхівці масиву Чу-Понг. У нас були міцні позиції та досвідчена мобільна командна група. Ми підготувалися до вашої появи та чекали вас [78].

В цьому абзаці маємо лише одну об'єктивну трансформацію. Тут було використано членування речення, щоб позбутися надмірно довгого речення. Надмірно довгі речення можуть нашкодити розумінню речення читачем. Вважаємо, що пані перекладач вирішила використати її саме для того щоб, позбутись цього недоліку.

If the old plan to take Pleiku and attack down Route 19 to the coast had indeed been abandoned by Hanoi, and a new one substituted whose focus was to learn how to fight the new American combat troops, the lesson was proving very costly. The game of foxes and hounds, as played by John B. Stockton's 1st Squadron of the 9th Cavalry, had been won hands down by the hounds [81].

Ханой остаточно відмовився від первинного плану напасти на Плейку і просуватись до узбережжя вздовж шосе №19. Натомість новий план передбачав лише вивчити способи боротьби з американським військом. Та уроки коштували дуже дорого. Гру в коту й мишки легко виграла коти з 1-го ескадрону 9-го кавалерійського полку Джона Б. Стоктона [78].

В цьому прикладі є декілька трансформацій також, одна з них є членування речення, яка знову ж, в цьому прикладі, є об'єктивною, граматико-синтаксичною трансформацією. Перше речення з абзацу є доволі закручене і тому пані перекладач вирішила роз'єднати його на три менших речення. Членування речення є граматико-синтаксичною трансформацією. Іншою трансформацією в цьому абзаці також є ідіома *the game of foxes and hounds*, яку переклали використовуючи лексично-семантичну перекладацьку трансформацію –

адаптацію. Ця ідіома звучить в перекладі як *гра в kota та мишку*, що є більш поширеним в нашій культурі аніж *гра в лисицю та псів*, як це звучить в оригіналі.

About four miles from X-Ray, Bruce Crandall gave the signal and his pilots dropped down to treetop level to fly nap-of-the-earth on the final approach. Birds scattered as we roared along at 110 miles per hour just above their perches [81].

Десь за чотири милі від зони «Ікс» Крендалл скомандував, і пілоти опустилися аж до верхівок дерев перед приземленням. Ми летіли на швидкості 110 миль на годину, розлякуючи птахів [78].

В цьому прикладі трансформація представляє собою описовий переклад терміну *nap-of-the-earth*, який звучить в перекладі як *опустилися аж до верхівок дерев перед приземленням*. Описовий переклад є лексико-граматичною трансформацією. Цікавою деталлю в цьому випадку є факт того, що *nap-of-the-earth* є офіційною назвою маневру, де літак або ж гелікоптер використовує дерева як укриття, як від ППО так і від вогню зі звичайної вогнепальної зброї (у випадку з нашою книгою). В українській мові є відповідник цьому терміну, який позначає такий маневр і звучить він як *бриючий політ*. Вважаємо, що пані перекладач вирішила не використовувати цей термін, адже він є не дуже зрозумілим. Крім того, уникнення використання цього терміну ніяк не вплинуло на зміст речення. Через те, що пані перекладач вирішила не використовувати термін «бриючий політ», цю трансформацію можна розглядати також як суб'єктивну.

Henry Toro Herrick was red-haired, five foot ten, twenty four years old, and the son of an astronomy professor at UCLA. He had joined the battalion in July and been given a rifle platoon; he was a hard-charger [81].

24-річний рудоволосий Герні Торо Геррік на зріст сягав 5 футів 10 дюймів, був сином професора астрономії Каліфорнійського університету в Лос-Анджелесі. Він прибував до нас у липні й отримав посаду командира взводу. Рвався у бій безоглядно [78].

Тут є декілька перекладацьких трансформацій. Перша – це описовий переклад (лексико-граматична) аббревіатури UCLA, яку переклали як Каліфорнійський університет в Лос-Анджелесі. Це було зроблене для того, щоб пояснити, що це за університет та де він знаходиться, адже для читачів з нашої країни це було б незрозуміло. Це як кинути американцю аббревіатуру нашого університету. Наступною трансформацією є генералізація (лексична) виразу *rifle platoon*, який було змінено на *взвод*. Важливу інформацію таким чином не було втрачено, адже в попередніх главах писали, що взвод стрільків є базовою цеглинкою у структурі батальйону. Третьою трансформацією є одночасно і членування речення (граматико-синтаксична) і граматична заміна (граматико-синтаксична) ідіоми *hard-charger*. Вважаємо, що членування було виконано для того щоб не перенасичувати одне речення всією інформацією. Граматична заміна являє собою зміна іменника *hard-charger* на дієслово *рвався у бій*. Також можна сказати, що була проведена адаптація, задля того, щоб перекласти ідіому. І четвертою трансформацією є зміна порядку слів в першому речення, що є граматико-синтаксичною трансформацією.

A huge black enlisted man, clad only in G.I. shorts and boots, hands bigger than dinner plates, reached into my helicopter to pick up one of the dead white soldiers. He had tears streaming down his face and he tenderly cradled that dead soldier to his chest as he walked slowly from the aircraft to the medical station [81].

Кремізний чорношкірий солдат, одягнений лише в шорти та черевики, узяв величезними руками тіло білого. Його щоками текли сльози, він обережно пригорнув тіло до грудей і повільно рушив до медпункту [78].

В цьому прикладі, трансформація являє собою опущення (лексично-семантична) аббревіатури *G.I.* у процесі перекладу. *G.I.* означає General infantry (Загальновійськова піхота). В збройних силах США позначку *G.I.* отримують безліч речей, які видаються воякам. Починаючи від шортів, футболок і закінчуючи навіть окулярами. До речі окуляри мають іншу жартівливу назву, а

same “birth control glasses”. Тобто, ті хто їх носили виглядали не дуже привабливо і через це жінки ними не цікавилися.

Joe Marm describes the situation in his platoon: "My platoon medic was a short-timer and did not accompany us to Chu Pong. SFC [George] Mcculley, the platoon sergeant, carried the aid kit, and we planned to use Staff Sergeant Thomas Tolliver as our medic when the need arose. He had been a combat medic during the Korean War and was well qualified." [81]

Джо Марм пригадував: «У медика мого взводу закінчувався термін служби, тож він не супроводжував нас у Чу-Понг. Помічник командира взводу, сержант першого класу Джодж Мак-Каллі, особисто носив аптечку. Ми планували в разі потреби призначити медиком штаб-сержанта Томаса Толлівера. Під час війни в Кореї він був військовим медиком і мав відповідну кваліфікацію» [78].

В цьому прикладі також декілька трансформацій. Перша трансформація, як не дивно, є суб'єктивною, а саме – опущення (лексична-семантична), де перекладач змінив вислів *describes the situation in his platoon* на одне слово *пригадував*. Переклад міг звучати як *описував ситуацію у взводі*, але пані перекладач вирішила замінити це лише одним словом. Так як при цьому не було втрачено ніякої важливої інформації то вважаємо цю трансформацію вдалою. Іншою трансформацією є описовий переклад (лексико-граматична) словосполучення *short-timer*, яке було перекладено як *закінчувався термін служби*. Вважаємо, що це є вдалою трансформацією, яка дала змогу пояснити значення словосполучення. Наступною трансформацією є знову описовий переклад (лексико-граматична) аббревіатури, яка позначає звання персонажа книги. *SFC* було перекладено *сержант першого класу*, що є гарним способом перекладу звань. Ця трансформація зустрічається дуже часто в книзі, адже автори записували всі звання аббревіатурами.

The Central Highlands is a beautiful region; from the heavily populated coastal areas with their white, sandy beaches and flat rice paddies bounded by dikes, it climbs

into the rougher, stream-cut foothills and finally on into the two thousand-to three-thousand foot-high mountains of the interior, where the French built their coffee and tea plantations [81].

Центральне високогір'я – неймовірно чудовий край. Густонаселене узбережжя, білі піщані пляжі та рівні пасма рисових посівів, оточені рівчаками, поступово перетворюється на покряєне потоками передгір'я, а далі – гори, дві-три тисячі футів заввишки. У тих горах французи облаштовували плантації чаю та кави [78].

В цьому прикладі можна побачити декілька випадків використання членування речення, які є граматичними трансформаціями. Використано ці трансформації було для того, щоб позбутися довжелезного речення з якого складається весь абзац і яке було саме по собі розділене комами з крапкою в оригіналі. Пані перекладач розділила це речення на три речення поменше.

It was Lieutenant Joe Marm. He had spotted an enemy machine gun dug into a big termite hill; it was chewing up both the Bravo Company platoons.

After failing to knock it out with a LAW rocket and a thrown grenade, he decided to deal with it directly [81].

Це був лейтенант Джо Марм. Він помітив вкопаний у термітник кулемет, із якого обстрілювали обидва взводи роти «Браво».

Не впоравшись із ним за допомогою легкої протитанкової ракети, лейтенант наважився на смертельно небезпечну атаку [78].

В цьому прикладі, ми маємо випадки використання адаптації, що є лексично-семантичною трансформацією та описового перекладу, що є лексично-граматичною трансформацією. Крім того є одна суб'єктивна трансформація, яка представляє собою спеціалізацію (стилістична). Перша трансформація це адаптація англійської ідіоми *to chew up*. Так як в українській немає прямого відповідника, пані перекладач, вирішила використати трансформацію і просто

написала, що кулемет обстрілював, а не «пережовував» взводи. На нашу думку це є вдалим випадком використання цієї трансформації. Також, цю трансформацію можливо характеризувати, як описовий переклад (лексико-граматичний тип). Наступною трансформацією є описовий переклад аббревіатури LAW (Light Antitank Weapon), що позначає одноразовий гранатомет, який використовували військові під час операції. Пані перекладач переклала цю аббревіатуру за допомогою описового перекладу і в українській версії ця зброя звучить як *легка протитанкова ракета*. Вважаємо, що це гарний спосіб перекласти цю аббревіатуру. В українській є відповідник для цієї аббревіатури – РПГ, але ми думаємо, що перекладачка подумала недоцільним використання цього відповідника, адже у в'єтнамців були радянські РПГ на озброєнні. А отже читачі могли б подумати, що американці стріляли з радянської зброї, що не є правдою. І остання трансформація в цьому прикладі є суб'єктивною і представляє собою спеціалізацію. Фразі в оригіналі *he decided to deal with it directly* було надано емоційний відтінок *лейтенант наважився на смертельно небезпечну атаку*.

Bruce Crandall was still steaming over the refusal of the medevac pilots to return to X-Ray to haul out the wounded. "The officer commanding the medevacs looked me up to chew me out for having led his people into a hot LZ, and warned me never to do it again. I couldn't understand how he had the balls to face me when he was so reluctant to face the enemy. If several of my pilots had not restrained me, that officer would have earned a righteous Purple Heart that night. From that day forward, I planned every mission in such a manner that the infantry would never have to rely on anyone but my unit for evacuation of their wounded." [81]

Брюс Крендалл усе ще лютував через відмову пілотів медично-евакуаційних гелікоптерів вивезти поранених із зони висадки «Ікс»: «Офіцер, який керував медичною евакуацією, допікав мені, що я запровадив його підлеглих у “гарячу” зону. Він наголошував, щоб я більше так не робив. Цікаво, як йому вистачало духу дивитися мені в очі, якщо він так боявся ворога. Якби мене тоді не

стримали мої пілоти, то цей офіцер носив би “Пурпурове серце” на власному обличчі. Та з цієї миті я планував вільоти так, щоб евакуацію поранених піхотинців здійснював тільки мій підрозділ» [78].

В цьому великому абзаці маємо такі випадки трансформацій: адаптація (лексико-семантична) (декілька випадків), описовий переклад (лексико-граматична), зміна порядку слів (граматико-синтаксична) (декілька випадків), опущення (лексико-семантична), членування речення (граматико-синтаксична), додавання (лексико-семантична), нейтралізація (стилістична). Першою трансформацією є адаптація, яка була використана для перекладу ідіоми *to steam over smth*, завдяки якій її було вдало перекладено. Потім маємо описовий переклад, щоб перекласти словосполучення *medevac pilots*. Далі було використано опущення, за допомогою якої було видалено аббревіатуру *LZ*. Видалення цієї аббревіатури нашкодило реченню, адже пані перекладач додала слово *зона*, що також може розглядатися як випадок трансформації додавання (лексико-семантична). Також тут було використано адаптацію для перекладу ідіоми *to chew out*. Після цього пані перекладач використала членування речення, щоб роз’єднати друге речення. Таким чином частина речення в оригіналі *and warned me never to do it again* стала окремим реченням в українській версії. Далі йде нейтралізація, за допомогою якої переклали лайливу ідіому *to have the balls to face smth*. В наступному реченні було використано додавання та калькування. Калькування було використане для перекладу *Purple heart* і додавання було використане, щоб додати частинку *на власному обличчі* в українській версії.

If he hit the pickle switch [bomb release button] he would definitely take out Hal Moore, Captain Carrara, Sergeant Keeton, Captain Dillon, Sergeant Major Plumley, Joe Galloway, Captain Whiteside, Lieutenant Hastings, our radio operators, radios, medical supplies, and ammunition, and the wounded huddled in the aid station. The nerve center – the life center – of this battalion would be instantly killed in the middle of a cliff-hanger battle for survival [81].

Якби він натис кнопку, що запускає скидання, Гел Мур, капітан Карара, сержант Кітон, капітан Діллон, головний сержант Пламлі, Джо Гелловей, капітан Вайтсайд, лейтенант Гастінгс, радисти, поранені, яких знесли до медпункту, – всі загинули б. Полум'я поглинуло б радіостанції, медичні засоби, боєприпаси. Посеред незавершеної битви батальйон неминуче втратив би життєво важливий нервовий центр [78].

В цьому абзаці є випадки використання опущення (лексико-семантична), членування речення (граматико-синтаксична), зміна порядку слів (граматико-синтаксична). Першою трансформація є суб'єктивна і представляє собою опущення, за допомогою якого видалили слово-ідіому *pickle switch*. В оригіналі автори добавили в дужках визначення цього слова, тому перекладачка вирішила не перекладати його, а просто видалити і перекласти визначення. Також можна припустити, що це був випадок використання трансформації описового перекладу (лексико-граматична). Далі йдуть об'єктивні трансформації членування речення та зміни порядку слів. Членування було використано, щоб роз'єднати надмірно довге перше речення. Частинка де говорилося про радіостанції та припаси було відокремлено в окреме речення в українському варіанті. І в останньому реченні спостерігається зміна порядку слів, за допомогою фразу *nerve center* було перенесено в кінець речення. Також ж тут можна спостерігати ще один випадок суб'єктивного опущення, за допомогою якого було видалено слово *life center*. Вважаємо цю трансформацію суб'єктивною.

Captain James W. Spires, Mcdade's battalion S-3, or operations officer, recalls that their mission was to stop any NVA movement along the Ia Drang. "It was thought they were coming in along that route from Cambodia to attack our fire bases. It was thought that eventually we would be extracted out of that LZ or from another in that vicinity." [81]

Начальник штабу батальйону Мак-Дейда, капітан Джеймс В. Спайрс, стверджував, що завдання полягало в блокуванні будь-яких пересувань ворога в

долині Я-Дранг. "Гадали, що вони прийдуть шляхом із Камбоджі й атакуватимуть наші опорні пункти. Планували, що нас вивезуть із тієї зони висадки або іншої поблизу" [78].

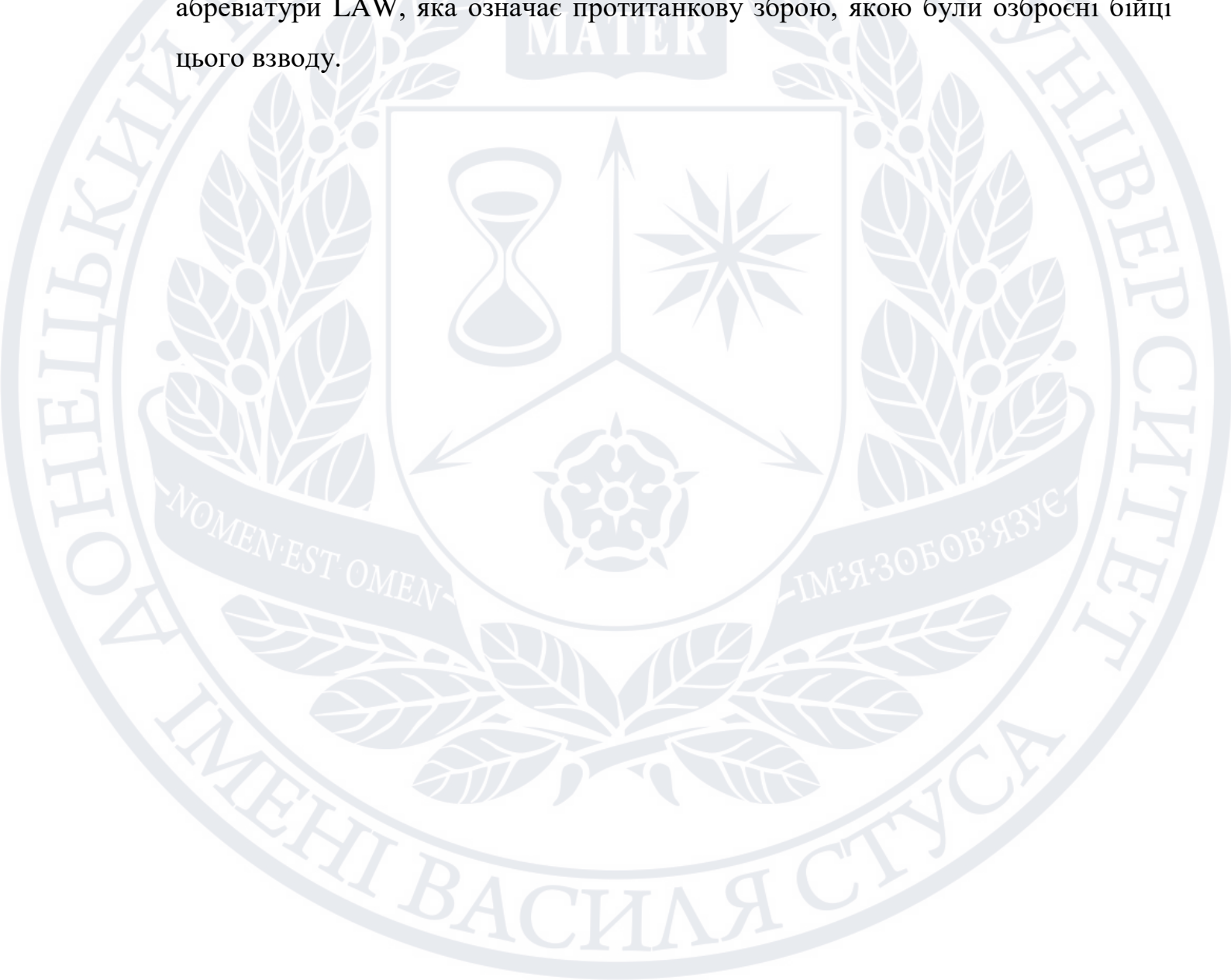
В цьому прикладі маємо випадки використання зміни порядку слів (граматико-синтаксична), опущення (лексико-семантична), описовий переклад (лексико-семантична). Першою трансформацією є зміна порядку слів, де посаду капітана Спайрса було перенесено на початок речення. Вважаємо це суб'єктивною трансформацією. Після цього було використано опущення, щоб забрати аббревіатуру NVA. Після цього її було замінено на *ворог*, щоб речення не втратило важливої інформації. І останньою трансформацією тут є описовий переклад аббревіатури LZ, що означає зону посадки/висадки.

Specialist 4 Robert L. Towles, an Ohioan, was also in Thorpe's Delta Company, assigned to the antitank platoon. These platoons shipped over with jeep-mounted 106mm recoilless rifles and .50-caliber machine guns. Since there were no enemy tanks in Vietnam in 1965, most of these platoons had changed over to machine-gun platoons. But Delta Company's antitank platoon had not. They were carrying their M-16s plus two or three LAWs each [81].

Спеціаліст 4-го класу Роберт Л. Тоулс, родом з Огайо, опинився в протитанковому взводі роти "Дельта". Ці взводи озброювали 106-мм безвіткатними гарматами, які встановлювали на джипах, та кулеметами 50-го калібру. Оскільки 1965 року у В'єтнамі не було танків, більшість цих підрозділів реорганізували в кулеметні. Однак це не стосувалось протитанкового взводу роти "Дельта". Кожен з його вояків ніс свою М-16, а також 2-3 ручні протитанкові гранатомети [78].

В цьому абзаці спостерігаємо наступні трансформації: додавання (лексико-семантична), опущення (лексико-семантична), описовий переклад (лексико-граматична), зміна порядку слів (граматико-синтаксична). В першому реченні маємо випадок використання додавання, щоб пояснити, що означала цифра 4

біля звання Тоулза. Вважаємо це об'єктивною трансформацією. Далі маємо випадок опущення, за допомогою якої вирізали прізвище *Thorpe*, адже воно не несло в собі важливої інформації. Далі маємо описовий переклад словосполучення *jeep-mounted*, адже в українській не має відповідника, щоб перекласти його одним словом. Після цього йде зміна порядку слів, якою перенесли *in 1965* з середини речення на початок. Вважаємо цю зміну суб'єктивною. І останньою трансформацією тут є описовий переклад аббревіатури LAW, яка означає протитанкову зброю, якою були озброєні бійці цього взводу.

3.3 Суб'єктивні трансформації в перекладі тексту “Ми були солдатами... і молодими” порівняно з оригіналом “We were soldiers once... and young”

Sergeant Jemison, who helped fight off five Chinese divisions at Chipyeong-ni in the Korean War, now took a single bullet through his stomach but kept on fighting [81].

Сержант Джемисон був ветераном боїв з п'ятьма китайськими дивізіями у Чипйонг-ні під час війни у Кореї. Тепер йому в живіт влучила куля, але він продовжував боротьбу [78].

В цьому прикладі наявні дві перекладацьких трансформацій. Обидві з них є суб'єктивними, а саме переклад *who helped fight off*, який переклали як «був ветераном боїв». Переклад міг просто звучати, як «воював з п'ятьма китайськими дивізіями у Чипйонг-ні під час війни у Кореї», адже головний сенс того, що цей військовий уже побував в бою і має досвід, передається і так. Отже, тут була використана граматико-синтаксична трансформація, а саме граматична заміна. Друга трансформація є граматико-синтаксична, а саме – членування речення. Скоріше за все це було зроблено, щоб зробити цей абзац більш охайним. Два речення читається краще, ніж одне довгелезне.

We shuttled the battalion in on sixteen Huey troop-transport choppers, called slicks to differentiate them from the rocket-and-machinegun-carrying Huey gunships [81].

Батальйон перевозили шістнадцять військово-транспортних гелікоптерів «Г'юї». Ми називали їх «спритними», на відміну від «канонерок», - «Г'юї» вогневої підтримки, озброєних ракетами та кулеметами [78].

В цьому прикладі трансформація представляє собою членування речення. Вважаємо, що це було зроблено для того, щоб речення виглядало більш охайно та зрозуміло. Тип цієї трансформації – граматико-синтаксична. Цікавою деталлю є те що «слік» є сленговим словом, який позначає транспортний гелікоптер без озброєння, головна задача якого перевозити особовий склад та різні припаси.

Крім того, ім'я «Г'юї» також є сленговою назвою для позначення гелікоптерів УН-1. Тобто виходить, що спритний Г'юї це сленг-сленг. Пані перекладач вирішила використати калькування (лексична трансформація), адже в англійській *slick* має багато значень, одне з яких – швидкий або ж спритний. Таким чином ми і отримали спритний гелікоптер в перекладі.

Shortly after we arrived in Vietnam, Sergeant Major Plumley and I took a jeep and a shotgun guard and drove ten miles west of An Khe on Route 19, into no man's-land, to the PK 15 marker post [81].

Невдовзі після прибуття у В'єтнам ми разом із головним сержантом Пламлі, озброївшись карабінами, вирушили джипом за 10 миль на захід від Ан-Хе уздовж шосе №19 і дістались місця, позначеного на карті відміткою РК-15 [78].

В цьому прикладі можна побачити цікаву суб'єктивну трансформацію під час перекладу слова *shotgun guard*. Перекладачка замінила його на *озброївшись карабінами*. Вважаємо це випадком граматичної заміни (граматична трансформація), адже іменник було змінено на дієслово. Ми не впевнені щодо до причини цієї трансформації, можливо, *shotgun guard* звучало дивно українською і тому пані перекладач вирішила використати граматичну заміну і просто сказати, що два персонажі озброїлись. В результаті використання цієї трансформації не було втрачено жодної важливої інформації, яке речення передавало. Все що змінилось це деталь, адже автори мали на увазі, що вони взяли з собою військовослужбовця з дробовиком, а пані перекладач змінила це варіант де персонажі озброїлись і поїхали самі.

When our Autumn Revolution succeeded in 1945, I joined the army. My first tour was as an enlisted soldier. After that, I was assigned to a school training squad leaders. I also applied for political school and became a company commissar [81].

Вступив до лав збройних сил після перемоги Осінньої революції 1945 року. Розпочавши рядовим, я згодом потрапив до школи, яка готувала командирів відділень. Також я подав заяву в політичну школу і став комісаром роти [78].

В цьому прикладі є один з небагатьох прикладів об'єднання речення (граматико-синтаксична трансформація). Друге та третє речення були об'єднані в одне. Виглядає це об'єднане речення доволі охайно, навіть не помітно, що в оригіналі тут було два речення. Також була використана граматична заміна (граматико-синтаксична трансформація) в другому реченні. Іменник *my first tour* замінили на дієслово «розпочавши рядовим».

The 66th Regiment of the B-3 Front was composed of the 7th, 8th, and 9th battalions, each at or near its full strength of forty officers and 515 enlisted men. Still on the trail and scheduled to arrive in mid-November was a battalion of 120mm mortars and a battalion of badly needed antiaircraft guns [81].

66-й полк фронту В-3 складався із 7-го, 8-го і 9-го батальйонів, у кожному з яких налічувалося по 40 офіцерів та 515 солдатів. Батальйон 120-мм мінометів та зенітно-кулеметний батальйон усе ще брели стежкою Хо Ши Міна і мали наздогнати полк у середині листопада [78].

В цьому прикладі була використана граматико-синтаксична трансформація зміни порядку слів в другому реченні. Кінець речення перенесли на початок речення. Також, в цьому реченні було використано нейтралізацію, адже в оригіналі було вказано, що міномети та зенітні кулемети, були вкрай необхідні (*badly needed*), що вказує на деякий рівень емоційності.

No change in our orders had come through overnight. But over a cup of coffee, Matt Dillon passed along one interesting piece of information that the radio relay intercept team attached to our headquarters had come up with. Says Dillon: "They had made an intercept of a coded message in Mandarin dialect, like a situation report, from a position somewhere on a line from Plei Me camp directly through a clearing at the

base of Chu Pong mountain. The intelligence lieutenant had a map with a line drawn on it. He said that the radio transmitter was somewhere on this line [81].

Впродовж ночі не надійшло жодних змін до наказів, але за горнятком кави Метт Діллон поділився цікавою інформацією, отриманною від підрозділу служби радіоперехоплення. «Вони перехопили зашифроване повідомлення на мандаринському діалекті. Схоже на звіт про становище. Надсилали з якоїсь місцини між табором Плей-Ме та галявиною біля підніжжя Чу-Понгу. На карті позначили лінію, з певної точки на якій, як стверджував лейтенант-розвідник, вийшов в ефір загадковий передавач [78].

В цьому прикладі було використано декілька трансформацій. Перша це зміна порядку слів (граматико-синтаксична) в першому реченні. Слово *впродовж*, яке в оригіналі було в кінці речення, перенесли на початок. Другою трансформацією є поєднання речення (граматико-синтаксична), за допомогою якої два речення було об'єднане в одне. Ще однією трансформацією є опущення (лексично-семантична), де словосполучення з оригіналу *Says Dilon* було опущено. Причиною для цього може бути бажання перекладачки уникнути тавтології, адже з попереднього речення вже зрозуміло, що цей персонаж зараз буде розповідати про це перехоплене повідомлення. В наступному реченні було використано членування речення (граматико-синтаксична). І в останньому реченні було використано зміну порядку слів та поєднання речення (обидві є граматико-синтаксичними). Таким чином, «*на карті позначили лінію*» перенесли з кінця речення на початок.

After a short zigzag chase through the brush, the sergeant tackled him and took him prisoner. Herren passed the word to me. I was pleased that the 1 st Platoon had taken him alive, and not surprised when I learned that it was Mingo who caught him. Mingo was a Ranger Company veteran of the Korean War and knew the value of a live prisoner who was able to talk [81].

Після короткої погоні зигзагом через чагарники сержант схопив його і взяв у полон. Геррен поінформував мене про цю подію. Я зрадів, що 1-й взвод узяв його живим, і геть не здивувався, коли довідався, що його впіймав саме Мінго, адже він служив рейнджером під час війни в Кореї та знав ціну «язика», який може щось розповісти [78].

В цьому прикладі було використано поєднання речення (граматико-синтаксична). Третє та четверте речення були об'єднані. Також, тут є гарний приклад адаптації (лексико-семантична), за допомогою, якого замінили «полоненого» з оригіналу на сленгове слово «язик», яке використовують коли говорять про полонених, яких будуть допитувати.

Fragments from a white phosphorus grenade were smoking and smoldering in his flesh. Sergeant Zallen tripped Anderson and, with Savage's help, they used bayonets to scrape and dig the burning "Willy Peter" fragments out of Anderson's face [81].

Фрагмент фосфорної гранати димів і тлів на його шкірі. Сержант Заллен поклав Андерсона на землю та разом із Саваджем багнетами зішкребли з його обличчя палаючі фрагменти «Віллі Пітера» [78].

В цьому абзаці є гарний приклад транслітерації (лексична), за допомогою якої переклали слово з військового сленгу, яке використовували для фосфорної гранати. За допомогою цієї трансформації *Willy Peter* з оригіналу став «Віллі Пітером» в українській версії.

"You could see the artillery and air strikes going in. You're flying in a helicopter and you watch this battle and listen to all this shit going on on the radio [81].

Можна було бачити розриви артилерійських набоїв та ракет. Ти летиш у гелікоптері, дивишся на битву і завдяки радіостанції чуєш, що там відбувається [78].

В цьому абзаці можна знайти цікаву деталь українського перекладу і перекладу на території колишнього радянського союзу взагалі. *Listen to all this*

shit going on on the radio було перекладено використовуючи стилістичну трансформацію – нейтралізацію. В результаті лайливе слово в українській версії відсутнє, що є доволі поширеним явищем в українській, російській перекладах книг, фільмів і т. д. Вважаємо це культурним спадком комуністичних режимів, де лайливі слова не були поширені в друкованому слові, навіть якщо це і художня література. На нашу думку, лайливі слова є одним із найдавніших способів виразити сильні емоції і вони не повинні бути замінені в художній літературі, тим паче в літературі для дорослих.

Crandall now powered his overloaded Huey out of X-Ray, hitting some treetops with his main rotor blades on the way. He recalls, "We almost didn't make it. In training sometimes we would deliberately hit the treetops with our skids, just to scare the shit out of the infantry, especially if they were new guys. But hitting trees with the rotor blades scared the shit out of me [81].

Переповнений «Г'юї» Крендалла, вилітаючи з зони «Ікс», зачепив гвинтом верхівки дерев. Крендалл пригадував: «Ми ледве впорались. Під час навчань ми навмисно зачіпляли крони опорами, аби налякати піхотинців, особливо новачків. Але коли верхівки дерев зачепив гвент, до смерті перелякався вже я [78].

В цьому прикладі маємо декілька трансформацій. Перша це зміна порядку слів (граматико-синтаксична). *Переповнений гелікоптер* змінив свою позицію під час перекладу, в оригіналі він був після дієслова, а в перекладі він став на початку речення. Іншою трансформацією є стилістична компенсація (стилістична) лайливого словосполучення *to scare the shit out of smth.* За допомогою компенсації, відсутність емоційності під час перекладу першої фрази було компенсовано перекладом другої фрази як «перелякатись до смерті». Вважаємо це непоганим варіантом перекладу лайливого емоційного словосполучення, адже емоційність, хоча і була трішки зменшена, все ж була передана за допомогою другого словосполучення.

Nadal was worrying over a major problem that he had discovered during the earlier fight: "There was only one artillery fire-request radio frequency for all the battalion artillery forward observers. It was difficult to get fires in front of more than one company at a time, and the more experienced and aggressive observer, who happened to be with Bravo Company, managed to control the fires. As we prepared to move out, I tried to get artillery fire support but my forward observer was unable to communicate with the batteries." [81]

Недала хвилювала серйозна проблема, яку він виявив ще під час першого бою: «Артилерійські спостерігачі кожної роти батальйону могли викликати вогонь артилерії лише на спільній для них усіх частоті. Тож у будь-яку мить бог війни вражав своїми блискавками територію перед фронтом лише однієї роти. Більш досвідчений та рішучий спостерігач роти "Браво" фактично монополізував вогневу підтримку на користь свого підрозділу. Перед атакою я спробував зробити запит на артилерійський обстріл, однак мій спостерігач уже не міг зв'язатися з батареями» [78].

В цьому абзаці є гарний приклад спеціалізації, що є стилістичною трансформацією. Пані перекладач вирішила надати емоційного відтінку реченню, де Недал описував свої хвилювання, щодо виклику артилерійської підтримки. Оригінал *It was difficult to get fires in front of more than one company at a time, and the more experienced and aggressive observer, who happened to be with Bravo Company, managed to control the fires*, було емоційно забарвлено додаванням фрази *«Тож у будь-яку мить бог війни вражав своїми блискавками територію перед фронтом лише однієї роти.»*. Також тут було використано членування речення, що є граматично-синтаксичною трансформацією.

Sisson wore twin dolphins on his chest from Navy Reserve duty in Rhode Island. Convinced that the NVA would come back that night, we vowed to tie in our sectors tight as a duck's ass. No weak links [81].

На грудях у нього красувалося двоє дельфінів на згадку про службу в резерві Військово-морських сил у Род-Айленді. Ми були переконані, що тієї ночі солдати Народної армії повернуться. Ми домовились тісно злутувати наші сектори оборони, щоб жодних там слабких ланок [78].

В цьому абзаці знову маємо випадки як суб'єктивних так і об'єктивних трансформацій. Вони є наступними: опущення (лексико-семантична), зміна порядку слів (граматико-синтаксична), описовий переклад (лексико-граматична), адаптація (лексико-семантична), об'єднання речення (граматико-синтаксична). Опущення спостерігається в першому реченні де видалили прізвище *Sisson*. В попередньому абзаці вже згадувалось його прізвище, тому пані перекладач вирішила позбутись тавтології за допомогою опущення. Вважаємо це суб'єктивною трансформацією. Далі йде зміна порядку слів, за допомогою якої *on his chest* перенесли на початок речення. Це також суб'єктивна трансформація. Після цього йдуть дві об'єктивних трансформації, перша з яких це описовий переклад аббревіатури NVA. Описовий переклад аббревіатур в цій книзі є напевне найпоширенішою трансформацією. Далі йде адаптація, щоб перекласти ідіому *tie in our sectors tight as a duck's ass*. І після цього йде об'єднання речення, що є ще однією суб'єктивною трансформацією. Останнє речення об'єднали з попереднім.

Playing a key role in keeping Geoghegan's platoon from being overrun were two M-60 machine guns – one manned by Specialist James C. Corner of Seagrove, North Carolina, and Specialist 4 Clinton S. Poley, and the other operated by Specialist 4 George Foxe of Rocky Mount, North Carolina, and Specialist 4 Nathaniel Byrd of Jacksonville, Florida [81].

Знищити взвод Джеггегана перешкодили два кулемети М-60. Обслуга одного складалася зі спеціаліста Джеймса К. Комера з Сігров, штат Північна Кароліна, та спеціаліста 4-го класу Клінтона С. Поулі. За іншим залягли спеціаліст 4-го класу Джордж Фокс із Рокі-Маунт, штат Північна Кароліна, та спеціаліст 4-го класу Натаніель Байрд із Джексонвілла, штат Флорида [78].

В цьому абзаці маємо випадки використання членування речення (граматико-синтаксична), адаптації (лексично-семантична), зміна порядку слів (граматико-синтаксична) та опущення (лексично-семантична). Зміна порядку слів, опущення та адаптація були використані в реченні на початку. За допомогою адаптації було перекладено ідіому *to overrun*, яку переклали як “знищити”. Потім з речення вилучили частинку *Playing a key role in keeping* за допомогою опущення. І перекладену, за допомогою адаптації, ідіому перенесли на початок речення. Далі використали об’єктивну трансформацію членування речення, щоб роз’єднати надмірно довге речення, з якого і складається весь абзац.

The North Vietnamese launched three separate attacks to keep the pressure on the trapped 2nd Platoon during that long night, each time sending about fifty men against the Americans and each time being beaten back by artillery and rifle fire. Savage had seven men unhurt and thirteen wounded. Nine others were dead. Some of the Lost Platoon's wounded continued to fight, including Sergeant Ruben Thompson, who had been shot through the chest [81].

Упродовж ночі північнов’єтнаміці здійснили три окремі атаки на позиції Втраченого Взводу. Щоразу посилали в бій приблизно 50 вояків, та їх відбивали артилерійським і стрілецьким вогнем. Тринадцятеро підлеглих Саваджа були поранені, дев’ятеро загинули і лише семеро залишилося неушкоджені. Деякі поранені продовжували боротьбу. Серед них був поранений у груди сержант Рубен Томпсон [78].

В цьому абзаці маємо випадки використання членування речення, що є граматико-синтаксичними трансформаціями та зміни порядку слів, що є також граматико-синтаксичною трансформацією. Зміну порядку слів маємо в першому реченні, де фраза *during that long night* з оригіналу, змінила своє місце і стала на початку речення в українській версії. Потім маємо приклад членування речення, за допомогою якого перекладачка розділила перше речення на два менших. В третьому реченні маємо ще одну зміну порядку слів, *thirteen wounded* в оригіналі

було в кінці речення, а в українському варіанті воно стоїть на початку. Останнє речення було розділене на два за допомогою членування речення.

They advanced, screaming at each other and at Edwards's men. Leaders were blowing whistles and using hand and arm signals. A few were even carrying 82mm mortar tubes and base plates. This was clearly no hit-and-run affair. They had come to stay [81].

Голосно гукаючи щось один до одного й до вояків Едвардса. Сюркотіли свистки командирів, які також подавали сигнали жестами. Можна було розгледіти вояків зі стволам та опорними плитами 82-мм мінометів. Це не був партизанський наліт на кшталт «ударив – зникай». Супротивник, вочевидь, прагнув надовго заволодіти територією [78].

В цьому абзаці маємо випадки використання додавання (лексично-семантична) та зміна порядку слів (граматико-синтаксична). Зміна порядку слів наявна в другому реченні, де командири з оригіналу змінили свою позицію з початку на середину. Цю трансформацію також можна охарактеризувати як граматичну заміну (також граматико-синтаксична). В третьому реченні було додано слова «можна було розгледіти» під час перекладу. В четвертому також було використане додавання, щоб краще описати, що собою представляє тактика *hit-and-run*. І в останньому реченні також було використане додавання.

"Once the firing started, out with the patrol, it all happened fast. They were into us in about ten minutes. I remember one guy hollering: "Look at them! Look at them!" There were at least two hundred of them coming at us fast. I yelled at him to start firing and shoved him in a foxhole. I kept firing with my M-79. Our medic was shot in both legs and going crazy, trying to push himself up from the ground with his arms." [81]

«Щойно розпачалася стрілянина, події розгорнулися стрімко. Північнов'єтнамці дісталися наших позицій десь за 10 хвилин, їх було приблизно дві сотні. Пам'ятаю, як хтось кричав: «Дивіться на них! Дивіться!» Я гукнув, щоб він вікрив вогонь, і втягнув його в окоп. Заговорив мій М-79. Нашому

медикові влучили в обидві ноги, і він завзято намагався підвестися за допомогою рук» [78].

В цьому абзаці маємо приклади використання опущення (лексико-семантична), конкретизації (лексико-семантична), поєднання речення (граматико-синтаксична), граматична заміна (граматико-синтаксична) та адаптація (лексико-семантична). В першому реченні було використано опущення, за допомогою якого було вирізано фразу *out with the patrol*. В результаті не було втрачено ніякої інформації, адже з попередніх декількох абзаців було відомо про патруль, який збирались відіслати на розвідку. Далі, в другому реченні було використано конкретизацію, щоб замінити *they* на “Північнов’єтнамі”. Також в цьому реченні було використано поєднання речення за допомогою якого речення “*There were at least two hundred of them coming at us fast*” приєднали до другого речення. Наступною трансформація є граматична заміна за допомогою якої двоскладне особове речення *I kept firing with my M-79* було змінено на безособове односкладне речення “Заговорив мій M-79”. І останньою трансформацією є адаптація, яка була використана під час перекладу “*going crazy*”, який перетворили на “завзято”.

In Myron Diduryk and Lieutenant Rick Rescorla, Bravo Company, 2nd Battalion had two foreign-born officers whose accents and gung-ho attitudes lent a touch of Foreign Legion flair [81].

У складі роти «Браво» 2-го батальйону виявилися одразу двоє офіцерів іноземного походження: Мирон Дідурик і лейтенант Рік Рескорла. Завдяки їхнім незвичним акцентам і темпераментам рота чимось нагадувала підрозділ французького Іноземного легіону [78].

В цьому прикладі ми маємо наступні трансформації: зміна порядку слів (граматико-синтаксична), членування речення (граматико-синтаксична), ападтація (лексико-семантична), додавання (лексико-семантична). Зміна порядку слів була використана в першому реченні, де *Bravo Company, 2nd*

Battalion було перенесено на початок речення та також додано слова “*У складі роти*”, що є першим випадком використання додавання в цьому абзаці. Далі маємо членування речення, за допомогою якого довге речення, з якого і складається весь абзац, було розділено на два. Вважаємо це об’єктивною трансформацією. Наступна трансформація це адаптація, яка була використана, щоб перекласти ідіому *gung-ho attitude*, яку переклали просто як темперамент, вважаємо цю трансформацію також об’єктивною. І останньою трансформацією є додавання, в цьому випадку, додавання слова “*французького*”. Вважаємо, що це було зроблено, щоб читачі краще зрозуміли про який легіон йдеться.

Rescorla replied: "We're as ready as we'll ever be. But if they break through us, sir, you'll be the first to know. This CP is less than fifty yards behind us." The Mad Cossack had no patience now for Rescorla's usual banter. "Dammit, Hard Corps, cut the shit," Diduryk snapped. "Stay alert. We're counting on you." [81]

Рескорла відповів: «Як завжди, готові, наскільки це можливо. Якщо ж ворог прорветься, сер, Ви першим про це дізнаєтесь. Від Вашого командного пункту до наших окопів – лише 50 ярдів». Та цього разу завзятий козак вважав вишукані дотепи джентельмена недоречними. «Чорт забирай, залізноголовий хлопче, годі жартувати, – гаркнув Дідурик. – Будьте наготові, бо ми на вас розраховуємо» [78].

В цьому абзаці маємо випадки використання членування речення (граматико-синтаксична), описовий переклад (лексико-граматична), нейтралізація (стилістична), адаптація (лексико-семантична), поєднання речення (граматико-синтаксична). В другому реченні було використано членування речення, щоб розділити його на два поменше. Далі було використано описовий переклад для опису аббревіатури *CP*, що позначає командний пункт і що є об’єктивною трансформацією. Після цього було використано нейтралізацію, щоб передати лайливий вираз Дідурика, також тут була використана адаптація щоб передати кличку, яку Рескорла мав. І останніх два речення було об’єднано за

допомогою поєднання речення. Також було використано калькування (лексична), щоб перекласти кличку Дідурика (*Mad Cossack – Завзятий козак*).

Bill Lund, a twenty-three-year-old native of Edina, Minnesota, was an ROTC graduate of the University of Minnesota. He spent his first night in Landing Zone X-Ray learning the real world of close-in fire support [81].

23-річний Білл Ланд, родом з Едіни, штат Міннесота, закінчив курс підготовки офіцерів резерву Міннесотського університету. Першої ж ночі у зоні висадки «Ікс» він дізнався, що таке ближня вогнева підтримка [78].

В цьому прикладі маємо випадки використання зміни порядку слів (граматико-синтаксична) (декілька випадків), описовий переклад (лексично-граматична), опущення (лексично-семантична). Перша трансформація це зміна порядку слів, де ім'я Білл Ланд було перенесено з початку речення. Далі було використано описовий переклад, щоб перекласти аббревіатуру ROTC (курс підготовки офіцерів резерву), що ми вважаємо об'єктивною трансформацією тут. Після цього зміну порядку слів було знову використано, за допомогою якої фразу "Він провів" перенесли в середину речення. І останньою трансформацією є опущення, за допомогою якої забрали фразу-ідіому *real world*. Опущення цієї фрази могло знизити емоційність, що могло б характеризуватись як нейтралізація, але цього не відбулося. Адже "він дізнався, що таке ближня вогнева підтримка" в українській версії все ще звучить емоційно.

The initial enemy ground attack came against Lieutenant Sisson, then slanted toward Rescorla's platoon as well. Rick Rescorla recalls, "M-16s jammed and every third man was down in the bottom of the holes with a cleaning rod, clearing the rifles. Hot brass showered down the neck of the luckless reloader. The NVA came forward in short rushes, dropping, firing, pushing nearer [81].

Спершу бій зосередився в секторі лейтенанта Сіссона, але незабаром поширився і на взвод Рескорли. Рік Рескорла пригадував: «М-16 заклинювали, і кожен третій солдат, сидючи на дні окопу, чистив шомполом свою гвинтівку.

Розпечені гільзи сипалися шийкою патронника. Північнов'єтнамці пересувалися короткими перебіжками, падали на землю, стріляли, підступали щоразу ближче [78].

А ось цей абзац є унікальним. В ньому є така трансформація як описовий переклад (лексико-граматичний), але в ньому також є єдина помилка перекладу, яку ми знайшли в усій книзі. Речення в оригіналі є доволі складним для розуміння, особливо коли потрібно перекласти таку велику книгу (500 сторінок в українській версії). Нам здалось дивним речення “*Розпечені гільзи сипалися шийкою патронника*”, тому ми звернули більшу увагу на це речення в оригіналі. Через декілька перекитувань ми нарешті зрозуміли, що автори мали на увазі. Гвинтівки, якими американські військові користувались споряджались магазинами на 20 патронів кожен. І ці магазини потрібно було споряджати вищезгаданими патронами. Зазвичай бійці самі заряджали патрони в магазини, але під час бою це робив наймолодший військовослужбовець (будь то наймолодший за званням або за віком). Він сидів десь поруч в укритті, в цьому випадку на дні окопу, і перезаряджав магазини для своїх товаришів, які стріляли в противника. Це і мали на увазі автори. Отже, правильним перекладом цього речення було б “*Гарячі гільзи сипались на шию вояків, які заряджали магазини на дні окопу*”. Вважаємо, що ця помилка була зроблена через великий розмір книги та складність речення в оригіналі. На щастя, це речення не мало ніякої важливої інформації. Крім того решта перекладу книги виконана чудово, з передачею всіх деталей і особливостей, які були в оригіналі. Ми люди все ж таки і можемо не замітити якусь помилку.

On their last attempt, against Bob Edwards's Charlie Company less than twenty-four hours before, they had quickly gotten inside the artillery ring and grabbed Edwards's men in a deadly bear hug. This night they were stopped cold [81].

Минулої ночі їм пощастило прослизнути за стіну вогневої підтримки і зійтися в смертельному двобої з вояками роти «Чарлі» Боба Едвардса. Цієї ночі їх зупинили завчасу [78].

В цьому абзаці є випадки використання опущення (лексико-семантична) та адаптації (лексико-семантична). Опущення була використана, щоб вирізати *against Bob Edwards's Charlie Company less than twenty-four hours before*, що не було важливою інформацією, адже є фраза *on their last attempt*. Далі йде об'єктивна трансформація – адаптація. Адаптація була використана, щоб адаптувати ідіоми *artillery ring*, *deadly bear hug* та *to be stopped cold*. Всі вони були перекладені вдало за допомогою використання цієї трансформації.

My voice choked and my eyes filled with tears as I told the reporters that many of my men who had been killed in this place were only a matter of days away from completing their Army service – but they fought and died bravely. As I stood there I knew that the telegrams that would shatter the hearts and lives of scores of American families were already being drafted [81].

Коли розповідав про загиблих, яким залишалося лише декілька днів до кінця терміну служби, але які відважно боролися і, не вагаючись, віддали своє життя, з моїх очей котилися сльози, а голос зривався. Я знав, що вже готують телеграми, що розірвуть серця багатьом американським родинам [78].

В цьому абзаці наявні приклади використання зміни порядку слів (граматико-синтаксична). Перший випадок використання цієї трансформації бачимо в першому реченні, де фразу *My voice choked and my eyes filled with tears* перенесли в кінець. Наступний випадок використання зміни порядку слів знаходимо в останньому реченні де фразу *were already being drafted* перенесли на початок речення.

For the job he did in the Ia Drang Valley, UPI raised Galloway's salary from \$135 a week to \$150. When he later told his mother about the raise, she shook her head and said it was "blood money." Galloway thought that maybe she was right, but it certainly wasn't much money for so great an amount of blood [81].

За репортажі з долини Я-Дранг Гелловею підвищили зарплатню зі \$135 до \$150 на тиждень. Коли він повідомив про це матері, вона похитала головою і

сказала, що це криваві гроші. Гелловей зіркував, що, мабуть, вона має рацію. Хай там що, але ці гроші не варті такої великої кількості пролитої крові [78].

В цьому абзаці маємо випадки використання опущення (лексико-семантична), членування речення (граматико-синтаксична) та зміна порядку слів (граматико-синтаксична). Опущення спостерігаємо в першому ж реченні, де аббревіатура агенства новин UPI. Гелловей неодноразово згадував, що він працював на них, тому опущення аббревіатури в цьому реченні не нашкодило реченню. Далі спостерігаємо зміну порядку слів, де фразу “на тиждень” перенесли на кінець першого речення. Після цього йде членування речення, де останнє речення розділили на два.

I had a home boy in Charlie Company 1/7 so I went looking for him. At the same time he came to Delta Company to find me. Each of us was told that the other had been either killed or wounded. We bumped into each other moments later on the way back. It was a wonderful reunion. Never let it be said that fighting men are afraid to hug and cry. We did both. His name is Hardy Brown."[81]

Мій земляк служив у роті C/1/7, тож я вирушив його шукати. Водночас він прийшов у роту “Дельта”, шукаючи мене. Нам обом повідомили, що іншого поранено або ж убито. Невдовзі, повертаючись до своїх підрозділів, ми здибались. Яка чудова зустріч! Нехай ніхто не каже, що вояки уникають сліз та обіймів, адже ми їх не шкодували. Земляка звать Гарді Браун [78].

В цьому прикладі маємо випадки використання адаптації (лексико-семантична), зміна порядку слів (граматико-синтаксична), спеціалізація (стилістична), поєднання речення (граматико-синтаксична). Адаптацію маємо на самому початку першого речення, її використали для перекладу фрази *home boy*, що означає земляк. Завдяки адаптації цю фразу було перекладено вдало. Далі маємо випадок зміни порядку слів, де частину *We bumped into each other* перенесли з початку речення в кінець. Потім іде спеціалізація, де пані перекладач додала знак оклику до короткого речення “Яка чудова зустріч!”, щоб

підкреслити емоційність зустрічі між двома друзями. І після цього йде поєднання речення, яка є останньою трансформацією в цьому абзаці. За допомогою неї два речення перед останнім було об'єднано в одне.

Sugdinis says: "When I requested artillery support to precede our movement to Albany, battalion informed me that we would not recon by fire because it would reveal our presence, or some thing like that. I was not told that 2nd of the 5th Cav would recon by fire as they moved [81].

Сагдініс згадував: "Перед маршем до "Олбані" я зробив запит на артилерійську підтримку; зі штабу батальйону відповіли, що пристрілки не буде, щоб не демаскувати рух нашої колони. Мене не інформували, що 2-й батальйон 5-го кавалерійського полку таку пристрілку здійснюватиме [78].

В цьому абзаці є випадки використання зміни порядку слів (граматико-синтаксична), опущення (лексично-семантична), додавання (лексико-семантична). Першою суб'єктивною трансформацією є зміна порядку слів, яка відбулася на початку першого речення. Частинку *To precede our movement to Albany* було перенесено на початок речення в українській версії. Далі йде опущення, за допомогою якого було видалено фразу *or some thing like that*. Ця фраза не несла в собі ніякої важливої інформації, тому її опущення не змінило сенс. Після цього маємо випадок додавання за допомогою якого добавили слово "батальйон". Це було зроблено для уточнення, що автори мали на увазі кажучи *2nd of the 5th Cav*.

"We were cut off from everyone. Colonel Mcdade wasn't getting anything from his people down the line. Charlie, Delta, and Headquarters Company weren't reporting because they were either dead or, in the case of Headquarters, didn't have any radios." [81]

«Кількох радистів було вбито, нас відрізано. Полковник Мак-Дейд не отримував розпорть від підлеглих у хвості колони. Роти управління "Чарлі" та "Дельта" не відповідали, оскільки їхні радіо-станції не функціонували» [78].

В цьому прикладі маємо випадки суб'єктивного додавання (лексико-семантична), опущення (лексико-семантична). Додавання маємо в першому реченні, де в українській версії додали фразу “Кількох радистів було вбито”. Після цього йде опущення за допомогою якого вирізали частину речення *were either dead or, in the case of Headquarters*. І хоча в цій частині речення була доволі важлива інформація, завдяки додаванню в попередньому реченні втрати важливої інформації все ж не відбулося.

Now a North Vietnamese with a Maxim heavy machine gun appeared just three feet in front of Smith. The young soldier flicked the selector switch on his M-16 to full automatic and fired a long burst into the face of the enemy machine gunner. An exploding grenade took down another American close by [81].

За три фути від Сміта з'явився північнов'єтнамець зі станковим кулеметом “Максим”. Юний солдат перевів М-16 в автоматичний режим і чергою вистрелив просто в лице ворога. А неподалік від розриву гранати загинув ще один американець [78].

В цьому абзаці маємо приклади таких суб'єктивних трансформацій як: зміна порядку слів (граматико-синтаксична), опущення (лексико-семантична), адаптація (лексико-семантична). Першою трансформацією є зміна порядку слів, за допомогою якої частинку *North Vietnamese with a Maxim heavy machine gun appeared* з початку речення на кінець. Далі використали опущення, щоб видалити фразу *long burst*. Вона не несла в собі ніякої важливої інформації, тому рішення перекладачки видалити її не нашкодило реченню. І останньою трансформацією є адаптація, за допомогою якої адаптували ідіому *to take down*. Також можна сказати, що це випадок описового перекладу, адже інколи за допомогою нього можна перекласти ідіоми в яких немає українського відповідника. Цікавою деталлю є переклад назви кулемета, яку переклали за допомогою калькування.

Висновки до розділу 3

Отже, під час аналізу тексту і трансформацій, які були використані у процесі перекладу, було виявлено їх у достатньо великій кількості. Для того, щоб провести аналіз ми прочитали книгу три рази: перший раз для ознайомлення, другий раз для початкового аналізу та третій раз для поглибленого аналізу. Ми розділили цей розділ на три частини: частина, де ми надали інформацію про книгу, яку ми обрали, частина з об'єктивними трансформаціями та частинна з суб'єктивними трансформаціями. У книзі йдеться про операцію в долині Я-Дранг, яка відбулась у 1965 році у період війни у В'єтнамі, а саме про битви в зоні висадки Ікс та зоні висадки Олбані. Писали її люди, які брали участь в тому конфлікті, а саме: Гаролд Г. Мур та Джозеф Л. Гелловей. Вони зібрали спогади ветеранів цієї битви та виклали їх в цій книзі. Загалом під час аналізу було виявлено 855 трансформації, з яких об'єктивних було 635 і суб'єктивних було 220. Більше всього було використано об'єктивних трансформацій, а от суб'єктивних було менше. Таку велику різницю можемо пояснити особливостями текстів мілітаристичного спрямування. В нашому випадку, в книзі була величезна кількість військових звань, які в оригіналі були записані аббревіатурами. Їх переклад є обов'язковим і тому ми вважали їх за об'єктивну трансформацію. Прикладами цих військових звань були численні аббревіатури PFC (Private First Class – Рядовий першого класу), SFC (Sergeant First Class – Сержант першого класу). Іншими аббревіатурами, які ми часто зустрічали були: NVA (North Vietnamese Army – Армія Північного В'єтнаму), LZ (Landing zone – Зона висадки), PAVN (People's Army of Vietnam – Народна Армія В'єтнаму), ARVN (Army of the Republic of Vietnam – Армія Республіки В'єтнам). Крім того були численні випадки метаформ та сленгу, які потрібно було перекладати. З об'єктивних трансформацій було виявлено 21 випадок членування речення, 6 випадків додавання, 384 випадків описового перекладу, 6 випадків калькування, 1 випадок транскрипції, 5 випадків транслітерації, 203 випадків адаптації, 8 випадків зміни порядку слів, 1 випадок генералізації. З суб'єктивних трансформацій було виявлено 7 випадків нейтралізації, 9 випадків

спеціалізації, 62 випадки опущення, 19 випадків поєднання речення, 30 випадків зміни порядку слів, 6 випадків граматичної заміни, 14 випадків додавання, 68 випадків членування речення, 4 випадки конкретизації, 1 випадок генералізації.

ВИСНОВКИ

Отже, наша робота була присвячена суб'єктивним та об'єктивним трансформаціям, які були використанні під час перекладу твору військової тематики «Ми були солдатами... і молодими». Авторами книги є Гаролд Г. Мур та Джозеф Л. Гелловей. Переклад робила Вікторія Дедик.

Метою нашої роботи було проаналізувати англійсько-українські еквіваленти перекладацьких трансформацій на матеріалі тексту мілітаристичного Гарольда Г. Мура та Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... І були молодими» та встановити типи перекладацьких трансформацій.

Актуальністю теми є те що подальші дослідження системи трансформацій можуть допомогти зробити процес перекладу більш продуктивним та ефективним. Крім того, переклад, що пов'язаний з темою мілітаризму, важливий для українського мовного простору через те, що Україна виявляє прагнення до вступу в НАТО, а значить необхідно накопичувати досвід у цій перекладацькій сфері.

Нашими завданнями були:

1. дати всебічну характеристику феномену перекладацькі трансформації, що інтерпретований у сучасних теоріях перекладу;
2. проаналізувати сучасні класифікації перекладацьких трансформацій.
3. з'ясувати критерії віднесення трансформацій до суб'єктивної або ж об'єктивної групи.
4. проаналізувати перекладацькі трансформації, що зумовлені об'єктивними лінгвістичними факторами на основі твору Гарольда Г. Мура та Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... І молодими».
5. Виділити лінгвістичні фактори, що викликають необхідність перебудов під час перекладу з англійської українською.

6. Провести аналіз перекладацьких трансформацій, що зумовлені суб'єктивними лінгвістичними факторами на основі твору Гаролда Г. Мура та Джозефа Л. Гелловея «Ми були солдатами... І молодими».

Ці завдання ми виконали в нашій роботі. В першому розділі ми розглянули загальне поняття перекладацьких трансформацій, художнього тексту, типів трансформацій, їх класифікацій та об'єктивних та суб'єктивних чинників. Зроблено висновки, що переклад – це складний творчий процес, що потрібний у кожній сфері людської діяльності. Для того, щоб провести його вдало, практично завжди потрібно вдаватися до особливих прийомів, що належать до виробленої системи перекладацьких трансформацій, мета яких зберегти зміст і стилістичні чи орнаментальні особливості оригінального тексту.

В другому розділі ми розглянули поняття військового перекладу та його особливості. З точки зору функціональної та комунікативної направленості прийнято розрізняти три види перекладу: художній, суспільно-політичний і спеціальний. Військовий переклад ж є одним із видів спеціального перекладу з яскраво вираженою військовою комунікативною функцією. Дослідник Л. Л. Нелюбін пише, що до військових матеріалів, з якими доводиться мати справу перекладачу-референту, зазвичай відносять військово-художні матеріали, військово-публіцистичні та військово-політичні матеріали, військово-наукові та військово-технічні матеріали, акти військового управління (різні військові документи). Загалом розвиток військового перекладу почався на початку 20 століття, коли було винайдено безліч нових видів озброєння. На пострадянському просторі ж розвиток військового перекладу почався в часи СРСР. Наукове дослідження теоретичної проблематики військового перекладу було започатковано Л. Л. Нелюбіним на початку 60-х років. Однією з особливостей є величезна кількість військових термінів, які потрібно правильно перекладати. Крім того є окремий сленг військових, де кожна деталь озброєння або ж зброя має окреме сленгове ім'я. Окремо слід згадати військові команди вільний переклад яких є неприпустимим, адже вони є стійкими висловами. Ще

однією особливістю і складністю цього перекладу є високі вимоги до перекладача. Л. Л. Нелюбін писав, що діяльність військового перекладача вимагає спеціальної підготовки, навичок та вмінь.

Третій розділ є практичною частиною нашої роботи. В ньому ми надали інформацію про книгу, яку ми обрали для аналізу. Так як це спогади про історичну подію, ми коротко описали її. Також ми описали складнощі з якими автори книги зіткнулись коли брали участь у війні та як вони виріши написати книгу про це. Ми написали, які варіанти книги в нас є, та хто є перекладачем, який переклав її. Після цього ми нагадали правила за якими вирішували до якого підрозділу відносити приклад з випадками використання трансформацій. Для достатнього аналізу книги ми прочитали її три рази. Загалом ми знайшли 855 трансформацій. З них об'єктивних 635, а суб'єктивних 220. Як можна побачити з числа трансформацій їх було виявлено в достатній кількості. Більше всього було використано об'єктивних трансформацій, а суб'єктивних було менше. Можемо пояснити це особливостями текстів мілітаристичного спрямування, де зустрічається велике різномайття військових аббревіатур, виразів. В нашому випадку, в книзі була велика кількість аббревіатур військових звань та збройних сил, які перекладалися описовим перекладом і вважались випадками об'єктивних трансформацій. Прикладами цих військових звань були численні аббревіатури PFC (Private First Class – Рядовий першого класу), SFC (Sergeant First Class – Сержант першого класу). Іншими аббревіатурами, які ми часто зустрічали були: NVA (North Vietnamese Army – Армія Північного В'єтнаму), LZ (Landing zone – Зона висадки), PAVN (People's Army of Vietnam – Народна Армія В'єтнаму), ARVN (Army of the Republic of Vietnam – Армія Республіки В'єтнам). З об'єктивних трансформацій було виявлено 21 випадок членування речення, 6 випадків додавання, 384 випадків описового перекладу, 6 випадків калькування, 1 випадок транскрипції, 5 випадків транслітерації, 203 випадків адаптації, 8 випадків зміни порядку слів, 1 випадок генералізації. З суб'єктивних трансформацій було виявлено 7 випадків нейтралізації, 9 випадків спеціалізації, 62 випадки опущення, 19 випадків поєднання речення, 30 випадків зміни порядку

слів, 6 випадків граматичної заміни, 14 випадків додавання, 68 випадків членування речення, 4 випадки конкретизації, 1 випадок генералізації.

Переклад, який був виконаний Вікторією Дедик, був доволі вдалим загалом. Було використано велику кількість трансформацій, але при цьому, сюжет і зміст оригіналу практично не був змінений. Вважаємо це показником вправності пані Дедик як перекладача

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Москва : Международные отношения, 1975. 240 с.
2. Балабін В.В. Визначення поняття «Військовий переклад». *Філологічні трактати*. 2018. Т. 10, № 3. С. 67–73.
3. Балабін В. В. Жанрово-стильова специфіка військового перекладу. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. 2018. Т. 2, № 34. С. 67–73.
4. Балабін В. В. Завдання теорії військового перекладу. м. Хмельницький, 23–24 берез. 2018 р. Херсон, 2018. С. 105–107.
5. Балабін В. В. Зміст службових функцій та завдань військового перекладача. *«Філологічні трактати»*. 2018. Т. 10, № 2. С. 35–41.
6. Балабін В. В. Основи військового перекладу. Київ : Логос, 2008. 587 с.
7. Балабін В. В. Об'єкт і Предмет військового перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017. Т. 3, № 31. С. 97–100.
8. Балабін В. В. Теоретико-концептуальні основи військового перекладу. *Філологічні трактати*. 2018. Т. 10, № 1. С. 7–18.
9. Бегма Ю. О. Комплексні перекладацькі трансформації в англо-українському художньому перекладі. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2016. Т. IV(18), № 80. С. 7–10.
10. Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу. Курс лекцій: доопрацьований та доповнений. : Навч. посіб. для студентів переклад. від-нь. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
11. Бойван О. С., Кондратюк М. В. Теоретичні, практичні та методичні аспекти перекладу поетичних творів з української мови англійською мовою. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2022. Т. 2, № 53. С. 127–131.

12. Волік Л. А. Переклад англійської військової термінології українською мовою. *Перекладацькі інновації* : матеріали II Всеукр. студент. науково-практ. конф., м. Суми, 15–16 берез. 2022 р. Суми, 2012. С. 38–39.
13. Гарбовский Н. К. Теория перевода. Москва : Издательство Московс. университета, 2004. 544 с.
14. Глухова Л. Перекладацькі трансформації у сучасному мультилінгвальному освітньому дискурсі. *Міжнародний журнал у галузі мультилінгвальної освіти*. 2015. № 5. С. 54–66.
15. Грицева А. П. Перекладацькі трансформації: із практики російсько-українського перекладу. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2016. № 10. С. 176–180.
16. Губа Л. В. Художній текст як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». серія «Філологічна»*. 2015. № 58. С. 93–96.
17. Дячук Н. В, Рушиць В.С. Лексичні трансформації у художньому перекладі. *Impact of modernity on science and practice. : Abstracts of XVIII International Scientific and Practical Conference.*, 5 листоп. 2020 р. 2020. С. 407–409.
18. Єнчева Г., Фірсова Є. Перекладацькі трансформації та деформації у художньому перекладі. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2016. № 33. С. 47–57.
19. Загнітко А. П. Теорія граматики і тексту : Монографія. Донецьк : ДонНУ., 2014. 480 с.
20. Задорожна А. Перекладацькі трансформації як засіб досягнення еквівалентності перекладу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Т. 2, № 27. С. 57–63.
21. Зайцева М. О. Особливості перекладу термінів у текстах на військову тематику. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 09. Сучасні тенденції розвитку мов*. 2013. № 10. С. 96–102.

22. Карабан В. І. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську. : Навч. посіб.-довід. для студентів вищ. закл. освіти. Вінниця : Нова кн., 2003. 608 с.
23. Карлюк С. В, Левін Є. Д. Особливості перекладу специфічної військової термінології та військового сленгу з англійської мови. *Specialized and multidisciplinary scientific researches. Volume 6*, м. Amsterdam, 11 груд. 2020 р. 2020. С. 35–38.
24. Кириченко О. А. Антонімічний переклад як ефективний прийом контекстуального перекладу лексичних одиниць. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія "Філологічні науки"*. 2016. Т. 2. С. 36–38.
25. Кірносорова Н. Система трансформацій в українському та китайському перекладознавстві. *Китайська цивілізація: традиції та сучасність. Збірник статей*. 2007. С. 43–46.
26. Козак Т. Б. Особливості художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Серія «Філологічна»*. 2015. № 51. С. 221–223.
27. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода. Москва : Международные отношения, 2000.
28. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учебник для институтов и факультетов иностранных языков. Москва : Высшая шк., 1990. 253 с.
29. Ктитарова Н. К, Воронова З.Ю. Теорія перекладу : Навч. посіб. Дніпродзержинськ, 2013. 323 с.
30. Кузенко Г. М. Суб'єктивні та об'єктивні фактори в перекладацькій діяльності. *Філологічні науки 6. Актуальні проблеми перекладу. Київський національний лінгвістичний університет*. 2017.
31. Латышев Л. К. Технология перевода: Учеб. пособие для студ. лингв, вузови фак. 2-ое изд. Москва : Издательс. центр «Академия», 2005. 320 с.

32. Левицкая Т. Р. Теория и практика перевода с английского языка на русский. Москва : Издательство литературы на иностранных языках, 1963. 263 с.
33. Лобода В. А. Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019. Т. 4, № 43.
34. Лотман Ю. М. Структура художественного текста. Москва : Искусство, 1970. 384 с.
35. Миклашук В. П. Лексичні та граматичні трансформації в процесі перекладу художніх творів з англійської на українську мову (на матеріалі трилогії Сюзанни Коллінз "Голодні ігри"): Магістерська робота. Суми, 2020. 76 с.
36. Москаленко О. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі перекладу. *«Південний архів» (Збірник наукових праць. Філологічні науки)*. 2017. № 68. С. 187–189.
37. Нелюбин Л. Л. Учебник военного перевода. Английский язык. Общий курс. Москва : Военное издательство министерства обороны СССР, 1981. 379 с.
38. Нечипорук О. С. Суб'єктивні й об'єктивні трансформації при перекладі текстів з корейської мови на українську. : Магістерська робота. Київ, 2019. 79 с.
39. Нікіфорова О. М. Передумови становлення наукової школи військового перекладу в Україні. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження і перспективи*. 2015. С. 107–120.
40. «Особливості використання лексико-граматичних трансформацій при перекладі художнього тексту з близькоспорідненої мови (на матеріалі творів сучасних авторів)»
41. Остапенко С. А. Особливості застосування граматичних трансформацій у процесі перекладу дієприкметника. *Наукові праці. Філологія. Мовознавство*. 2013. Т. 219, № 207. С. 87–91.
42. Пашук Н. С. Психология речи. Минск : Изд-во МИУ, 2010. 101 с.
43. Полевик Д. О, Кириченко О.А. Антонімічний переклад, як складова перекладацьких трансформацій. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку*

сучасного суспільства : матеріали Всеукр. наук. конф. викл., аспірантів, співробітників та студентів ф-ту інозем. філології та соц. комунікацій, м. Суми, 19–20 квіт. 2013 р. Суми, 2013. С. 98–99.

44. Пріщенко К. В. Роль перекладацьких трансформацій у процесі перекладу художнього тексту. *Журнал науковий огляд*. 2020. Т. 8, № 71.

45. Рецкер Я. И. Пособие по переводу с английского языка на русский язык. Москва : Просвещение, 1982. 104 с.

46. Семёнов А. Л. Основные положения общей теории перевода. Москва : Изд-во Российс. ун-та дружбы народов, 2005. 99 с.

47. Сіняговська І. Ю. — Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. 2014. С. 5.

48. Стрелковский Г. М. Теория и практика военного перевода (немецкий язык). Москва : Орд. Труд. Крас. Знамени Военное издательство Министерства обороны СССР, 1979. 272 с.

49. Фоміна Л. В. Методичні рекомендації з дисципліни «Особливості перекладу художніх творів» для студентів заочно-дистанційної освіти спеціальності «Переклад». Дніпро : Держ. ВНЗ «Нац. гірн. ун-т», 2015. 164 с.

50. Форманова С. В. Особливості перекладацьких трансформацій в повісті Дж. Лондона «Біле ікло». *Філологічні науки*. 2016. № 144.

51. Черник О. О. Перекладацькі трансформації як засіб перекладу англomовних назв кінофільмів українською мовою. *Записки з романо-германської філології*. 2020. № 1 (44). С. 325–334.

52. Швейцер А. Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. Москва : Наука, 1988. 215 с.

53. Шулік С. Актуальні проблеми художнього перекладу. *Перекладацькі інновації* : матеріали V Всеукр. студент. науково-практ. конф., м. Суми, 12–13 берез. 2015 р. Суми, 2015. С. 141–143.

54. Щербина С. М. Науковий стиль у системі стильової диференціації сучасних літературних мов. *Науковий часопис Національного педагогічного*

університету імені М. П. Драгоманова. Серія 9 : Сучасні тенденції розвитку мов. 2017. № 16. С. 261–268.

55. Щигло Л. В. військовий переклад: роль комп'ютерних технологій у діяльності військового перекладача. *Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства* : Матеріали V всеукр. наук. конф. студентів, аспірантів, викл. та співробітників, м. Суми, 20–21 квіт. 2017 р. Суми, 2017. С. 82–84.

56. Янчук С. Я. Теорія військового перекладу в Україні: стан, проблеми, перспективи. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. № 43. (4). С. 328–335.

57. Binodh Lakshan Chandrarathna, H. M. S. Priyanath, Manoj Ariyaratne, An Investigation of the Challenges of Translating Military Terms from English to Sinhala, 2021

58. Chomsky, Noam. Aspects of the Theory of Syntax. Cambridge, Massachusetts: M.I.T. Press, 1965. Chapter 1.

59. Houaria Chaal, Literary translation difficulties: cultural barriers. *Literary Translation from Translation to Creativity* pp.130 - 143 Modern Books'World, Jordan, 2019

60. Inese Kočote, Tatjana Smirnova, Aspects of military-related text translation from English into Latvian. *International Conference; Meaning in Translation: Illusion of Precision*, MTIP2016, 11-13 May 2016, Riga, Latvia

61. Mona Baker, Interpreters and Translators in the War Zone: Narrated and Narrators. *The Translator: Studies in Intercultural Communication*. 2010;16(2):197-222.

62. Sabah Mohammad .S. Al-Harabsheh, Dr. Mohammad Haj Mohammad, The Challenges of translating military terms from English into Arabic, Middle East University, Amman, Jordan, January /2019

63. Hasan Ghazala. A Textbook of Literary Translation. June 2013. 309 pp

64. Houaria Chaal. *Literary Translation Difficulties: Cultural Barriers*. Literary Translation from translation to creativity. Series: Knowledge and translation 11

65. Tian Luo, *Augmenting Combat Power: Military Translation in China-Burma-India Theater*, 2016

СПИСОК ЛЕКСИКО-ГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

- 66.Звонська Л. Л., Корольова Н. В., Лазер-Паньків О. В. Енциклопедичний словник класичних мов. Київ : ВПЦ «Київ. ун-т», 2017. 552 с.
- 67.Нелюбин Л. Л. Толковый переводоведческий словарь. 3 изд. Москва : Флинта, 2003. 318 с
- 68.Білодід І. К та ін. Словник української мови. Київ : Наук. думка, 1970. 345 с.
- 69.Торська М. О, Черник П. П. Англо-український словник військових термінів та супутньої лексики миротворчої спрямованості. Львів : АСВ, 2011. 476 с.
- 70.Шинкарук В. І. Філософський енциклопедичний словник / ред.: Озадовська Л. В., Поліщук Н. П. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
- 71.Cambridge American English Dictionary. URL [Cambridge Essential American English Dictionary](#)
- 72.DOD Dictionary of Military and Associated Terms, November 2019
- 73.Collins Online Dictionary. URL [Collins Online Dictionary | Definitions, Thesaurus and Translations \(collinsdictionary.com\)](#)
- 74.Hornby A. S. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English. Oxford: Oxford University Press, 2005. 1538p.
- 75.Macmillan English Dictionary. URL [Macmillan Dictionary | Free English Dictionary and Thesaurus](#)
- 76.Merriam-Webster Dictionary. URL [Dictionary by Merriam-Webster: America's most-trusted online dictionary](#)
- 77.OUR DICTIONARY URL : <https://bit.ly/3leyCvF> (дата звернення 10.04)

СПИСОК ТЕКСТОВИХ ДЖЕРЕЛ

78. Гаролд Г. Мур, Джозеф Л. Гелловей, Ми були солдатами... і молодими за перекладом Вікторії Дедик
79. ARVN. URL [Army of the Republic of Vietnam - Wikipedia](#) (дата звернення 25.06)
80. Dallas J. Henry. Ia Drang Valley, Vietnam 1965 – The Battle at LZ Albany. Infantry Online (дата звернення 28.08)
81. Harold G. Moore, Joseph L. Galloway, We Were Soldiers Once... and Young
82. Hickman, Kennedy. (2020, August 28). Vietnam War: Battle of Ia Drang. Retrieved from <https://www.thoughtco.com/vietnam-war-battle-of-ia-drang-2361340> (дата звернення 20.08)
83. History of the 1st Cavalry Division. URL <https://1cda.org/history/> (дата звернення 25.07)
84. M72 LAW. URL [M72 LAW - Wikipedia](#) (дата звернення 15.06)
85. Myron F. Diduryk. URL [Myron F. Diduryk - Wikipedia](#) (дата звернення 15.06)
86. Nap-of-the-earth. URL [Nap-of-the-earth - Wikipedia](#) (дата звернення 17.07)
87. NCO. URL [Non-commissioned officer - Wikipedia](#) (дата звернення 20.07)
88. NATO, Allied Joint Doctrine for the Conduct of Operations, AJP-3, NATO Standardization Office (NSO), 2011. – 163 p. (дата звернення 16.08)
89. NVA. URL [People's Army of Vietnam - Wikipedia](#) (дата звернення 20.06)
90. PFC. URL [Private first class - Wikipedia](#) (дата звернення 23.06)
91. ROTC. URL [Reserve Officers' Training Corps - Wikipedia](#) (дата звернення 28.06)
92. SFC. URL [Sergeant first class - Wikipedia](#) (дата звернення 23.06)
93. Swift, J. (2022, November 7). Battle of Ia Drang. Encyclopedia Britannica (дата звернення 24.06)